

Izveštaj o napuštanju školovanja: Izvan brojeva napuštanja obaveznog obrazovanja u kosovskom sistemu 2020-2023

Mart 2024

Organizacija za evropsku
bezbednost i saradnju
Misija na Kosovu

Misija OEBS-a na Kosovu želi da se zahvali Ministarstvu obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija i opštinskim direkcijama za obrazovanje koje su dostavile važne podatke i informacije kako bi se omogućila izrada ovog izveštaja. OEBS je posvećen radu sa institucijama na svim nivoima kako bi preokrenuo trendove napuštanja školovanja za svu decu na Kosovu.

Izveštaj o Napuštanju Školovanja

Izvan Brojeva Napuštanja Obaveznog
Obrazovanja u Kosovskom Sistemu
2020-2023

Mart 2024

Sadržaj

Lista skraćenica.....	4
I. Rezime.....	5
II. Uvod	6
III. Metodologija i ograničenja	10
IV. Pravni okvir	13
V. Problemi koji doprinose napuštanju školovanja	16
VI. Opšti pregled i analiza.....	19
VII. Funkcionisanje institucionalnih mehanizama uvedenih za sprečavanje napuštanja školovanja	28
VIII. Funkcionisanje vaninstitucionalnih odgovora za sprečavanje napuštanja školovanja.....	31
IX. Zaključak.....	32
X. Preporuke	33
Dodatak.....	33

Lista skraćenica

ACFC	Savetodavni odbor o Okvirnoj konvenciji za zaštitu nacionalnih manjina
AU	Administrativno uputstvo
CSR	Centar za socijalni rad
EU	Evropska unija
ISUO	Informacioni sistem za upravljanje obrazovanjem
MONTI	Ministarstvo obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija
MICS	Istraživanje višestrukih pokazatelja
NVO	Nevladina organizacija
OEBS	Misija Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju na Kosovu
ODO	Opštinska direkcija za obrazovanje
OKZP	Opštinska kancelarija za zajednice i povratak
RC	Regionalni centar, Misija Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju na Kosovu
SRU	Sistem ranog upozorenja
SPOK	Strateški plan za obrazovanje na Kosovu
TPRNN	Timovi za prevenciju i reagovanje na napuštanje školovanja i neupisivanje u školu
UNICEF	Dečiji fond Ujedinjenih nacija
ZPOZ	Zamenik predsednika opštine za zajednice

I. Rezime

Poslednjih godina, Ministarstvo obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija preduzelo je nekoliko konkretnih koraka za praćenje i smanjenje broja napuštanja školovanja širom Kosova. Podaci raščlanjeni prema zajednicama prikupljaju se na nivou škole i upoređuju na opštinskom nivou, postoje pravni okviri za timove za prevenciju i svake godine se obeležava sedmica protiv napuštanja školovanja. Uspostavljen je i poseban sistem za borbu protiv potencijalnog napuštanja školovanja. Međutim, pitanje napuštanja školovanja, prevremenog napuštanja školovanja, neredovnog pohađanja škole i neupisivanja u obavezno obrazovanje među decom iz zajednica kosovskih Roma, kosovskih Aškalija i kosovskih Egipćana i dalje predstavlja problematično pitanje na Kosovu. Iako je postignut napredak, izazovi i dalje postoje, posebno za ove ugrožene zajednice. Mehanizmi ranog otkrivanja i pravni instrumenti često nedostaju, što nesrazmerno pogađa decu u ovim zajednicama. Uz to, prikupljanje podataka i koordinacija između institucija na različitim nivoima i dalje predstavljaju izazov.

Istraživanjem sprovedenim za ovaj izveštaj utvrđen je jedan broj opština koje imaju veće stope napuštanja školovanja u tri najugroženije zajednice, a u manjoj meri u zajednici kosovskih Albanaca. Iako mnogi faktori doprinose napuštanju školovanja, loši socio-ekonomski uslovi i česta diskriminacija pojačavaju ovu pojavu.

Rešavanje slučajeva napuštanja školovanja i obezbeđivanje povratka dece u školu je vremenski osetljivo. Uspeh zavisi od brzog delovanja i dubokog razumevanja glavnih uzroka svih uključenih zainteresovanih strana. Institucije bi trebalo da daju prioritet ovom pitanju i da sarađuju na jačanju postojećih administrativnih mehanizama i intervencija.

Bez aktivne i sistematske intervencije, praksa ranog napuštanja školovanja će se zadržati, ograničavajući izgleda za zapošljavanje mladih i doprinoseći da radna snaga bude slabo osposobljena i nekvalifikovana. Hitna i koordinisana nastojanja od ključnog su značaja za prekid ovakvog ciklusa i promovisanje inkluzivnijeg obrazovnog sistema na Kosovu.

II. Uvod

U međunarodnim izveštajima često se navode visoke stope napuštanja obaveznog školovanja među učenicima iz nevećinskih zajednica u obrazovnom sistemu Kosova. Misija je poslednji izveštaj OEBS-a o napuštanju školovanja na Kosovu objavila 2012. godine. Izveštajem iz 2012. godine istaknut je značajan nedostatak pouzdanih, zvaničnih podataka koji se odnose na napuštanje školovanja, uglavnom zbog neadekvatnih mehanizama za praćenje od strane škola i drugih nadležnih institucija.¹ Pet najnovijih izveštaja Evropske komisije o Kosovu ukazuju na veliki broj napuštanja školovanja iz zajednica kosovskih Roma, kosovskih Aškalija i kosovskih Egipćana i ukazuju na nepostojanje pouzdanih statističkih podataka o takvim slučajevima.² Peto mišljenje o Kosovu Savetodavnog odbora Saveta Evrope o Okvirnoj konvenciji za zaštitu nacionalnih manjina (ACFC) takođe ukazuje na napuštanje školovanja među iste tri zajednice.³ ACFC napominje da je „pohađanje osnovnog obrazovanja gotovo univerzalno za većinsku populaciju, ostalo je na 84 odsto za Rome, Aškalije i Egipćane i stoga na istom nivou kao pre pet godina”.⁴ Prema UNICEF-u, kod šest (6) odsto dečaka i dva (2) odsto devojčica iz zajednica kosovskih Roma, kosovskih Aškalija i kosovskih Egipćana koji pohađaju nižu srednju školu postoji rizik od napuštanja školovanja jer su dve ili više godina stariji od odgovarajućeg uzrasta za razred koji pohađaju.⁵

Ministarstvo obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija (MONTI) prikuplja podatke o napuštanju školovanja putem Informacionog sistema za upravljanje obrazovanjem (ISUO). Ovaj sistem prati podatke o napuštanju školovanja retroaktivno u odnosu na broj učenika koji su se upisali u prethodnoj godini (septembar). Terenski timovi Misije OEBS-a na Kosovu prikupljaju podatke o napuštanju školovanja koje se događalo u grupama i

1 Misija OEBS-a na Kosovu, Praćenje napuštanja i nepohađanja škole na Kosovu, septembar 2012, dostupno ovde, <https://www.osce.org/kosovo/95112>.

2 *Trebalo bi preduzeti mere za rešavanje visoke stope napuštanja školovanja među romskom i aškalijskom decom, uključujući podršku radu i olakšavanje rada centara za učenje*, Evropska komisija, Izveštaj o Kosovu za 2019. godinu, 29. maj 2019, str. 72.

Trebalo bi preduzeti mere za rešavanje visoke stope napuštanja školovanja među romskom i aškalijskom decom, Evropska komisija, Izveštaj o Kosovu 2020, 6. oktobar 2020, str. 85.

Stopa napuštanja školovanja i dalje je veća među romskom, aškalijskom i egipćanskom decom, iako je statistika nepouzdana. Kosovo mora povećati pomoć opštinskim timovima za prevenciju napuštanja školovanja. Evropska komisija, Izveštaj za Kosovo iz 2021, 19. oktobar 2021, str. 93.

Stopa napuštanja školovanja i dalje je veća među romskom i aškalijskom decom, iako je statistika nepouzdana. Evropska komisija, Izveštaj za Kosovo iz 2022, oktobar 2022, str.106 i Evropska komisija, Kosovo 2023, novembar 2023, str.106.

3 149. Savetodavni odbor ističe da obezbeđivanje dostupnosti kvalitetnog obrazovanja za sve pripadnike nacionalnih manjina znači da vlasti moraju odlučno da deluju kako bi, između ostalog, osigurale da sva deca (uključujući Rome) budu propisno upisana u škole i da nadgledaju školski uspeh, uključujući stope izostanaka sa nastave i napuštanja školovanja, pismenost, završetak škole, ocene, rodne disparitete, dostupnost viših nivoa obrazovanja i nakon toga dostupnost zapošljavanja, Peto mišljenje o Kosovu Savetodavnog odbora Saveta Evrope o Okvirnoj konvenciji za zaštitu nacionalnih manjina (ACFC), dostupno na: [1680ab6a79 \(coe.int\)](https://www.coe.int/t/kosovo/2019-2020_mics_in_kosovo.pdf)

4 *Ibid*, str. 22.

5 UNICEF, MICS, 2019-2020 MICS in Kosovo & 2019-2020 MICS with Roma, Ashkali and Egyptian communities in Kosovo Statistical Snapshot, dostupno na: [MICS Snapshots .pdf \(unicef.org\)](https://www.unicef.org/kosovo/mics-snapshots)

tražili su više informacija o motivima za napuštanje školovanja, kao i o daljim opštinskim aktivnostima.

Ovim izveštajem daje se pregled napuštanja školovanja u nevećinskim zajednicama u kosovskom obrazovnom sistemu između 2020. i 2023. godine, analiziraju se uzroci za pojedinačne slučajeve i razmatraju uspešne inicijative za povratak dece u školu, u skladu sa mandatom OEBS-a da nadgleda i promoviše ljudska prava. U izveštaju se koriste ova dva skupa podataka za uspostavljanje obrazaca i utvrđivanje trendova u zajednicama i naseljima sa akutnim stopama napuštanja školovanja među učenicima nevećinskih zajednica. Osim toga, iz izveštaja će se izvući pouke i na osnovu njega će se dati preporuke na osnovu razmatranja slučajeva u kojima su se učenici uspešno vratili u školu.

Fenomen napuštanja škole na Kosovu uveliko je smanjen za većinsku zajednicu i skoro je dostigao univerzalni upis i pohađanje nastave. Međutim, stopa napuštanja školovanja među učenicima nevećinskih zajednica, posebno među decom iz zajednica kosovskih Roma, kosovskih Aškalija i kosovskih Egipćana, nije pratila isti obrazac. Podaci koje je prikupio MONTI u periodu od 2019. do 2023. godine jasno pokazuju različite trendove za tri najugroženije zajednice.

Stanovništvo kosovskih Roma, kosovskih Aškalija i kosovskih Egipćana na Kosovu

Pružanje tačnih demografskih podataka o stanovništvu zajednica na Kosovu predstavlja izazov, pošto nisu sve zajednice učestvovala u popisu iz 2011. godine, popis nije sproveden u četiri severne opštine i nedavna kretanja stanovništva u vezi sa migracijom prema Zapadnoj Evropi i repatrijacijom iz Zapadne Evrope su promenila brojke. Imajući to u vidu, do razumnih procena može se doći korišćenjem popisa iz 2011. godine, zajedno sa OEBS-ovim Profilima opština iz 2018. godine, koji obuhvataju nezvanične procene koje su dale opštinske kancelarije za zajednice i povratak (OKZP), repatrirana lica i dodatna terenska istraživanja.

Kosovski Romi su jedna od najstarijih zajednica na Kosovu. Prema popisu iz 2011. godine, na Kosovu je bilo 8.824 kosovskih Roma. Međutim, zajednica kosovskih Roma delimično je bojkotovala popis iz 2011. godine. Zapravo, smatra se da su kosovski Romi šesta po veličini zajednica na Kosovu.⁶

Kosovski Romi žive u najvećem broju u opštini Prizren (gde predstavljaju 1,63 odsto ukupnog stanovništva). Značajan deo ove zajednice živi u zapadnim opštinama Peć (1,03

⁶ Kosovska agencija za statistiku, *Demografske promene stanovništva Kosova 1948–2006* (2008).

odsto) i Đakovica (0,78 odsto), kao i u Gračanici (6,98 odsto), Obiliću (3,07 odsto) i Južnoj Mitrovici (0,73 odsto). Manje zajednice kosovskih Roma nalaze se širom ostatka Kosova.⁷

Prema popisu iz 2011. godine, na Kosovu živi 15.436 pripadnika zajednice kosovskih Aškalija.⁸ Međutim, nisu ni sve kosovske Aškalije učestvovale u popisu, koji nije sproveden u četiri severne opštine. Na osnovu podataka dobijenih iz popisa iz 2011. godine i OEBS-ovih Profila opština iz 2018. godine, procenjuje se da ova zajednica čini otprilike 0,83 odsto ukupnog stanovništva.

Najveći broj stanovnika ove zajednice je u opštini Uroševac, gde je ona druga najveća zajednica (3,34 odsto opštine), posle kosovskih Albanaca (95,9 odsto). Zajednica kosovskih Aškalija takođe je druga najveća zajednica u opštinama Južna Mitrovica (0,9 odsto), Podujevo (0,77 odsto), Kosovo Polje (9,27 odsto), Lipljan (3,15 odsto), Štimlje (2,74 odsto), Orahovac (0,72 odsto) i Suva Reka (0,83 odsto). Manje grupe kosovskih Aškalija žive i širom ostatka Kosova.⁹

Zajednica kosovskih Egipćana je četvrta najmanja zajednica na Kosovu¹⁰, koja broji 11.524 upisanih tokom popisa iz 2011. godine, što predstavlja 0,66 odsto stanovništva.¹¹

Kosovski Egipćani žive pretežno na zapadu Kosova, gde je najveća koncentracija ove zajednice u opštini Đakovica (gde predstavljaju 5,42 odsto opštinskog stanovništva). Kosovski Egipćani takođe žive u opštinama Peć (2,77 %), Istok (3,78 %) i Klina (2,39 %).¹² Manje koncentracije zajednica kosovskih Egipćana takođe žive širom Kosova.

7 OEBS, *Profili opština 2018* (2019).

8 European Centre for Minority Issues Kosovo, *Minority Communities in the 2011 Kosovo Census Results: Analysis and Recommendations*, <https://www.ecmikosovo.org/uploads/3engA.pdf> (datum pristupa: 27. januar 2022).

9 Podaci zasnovani na internoj bazi podataka Misije OEBS-a na Kosovu o Profilima opština, 2018. god.

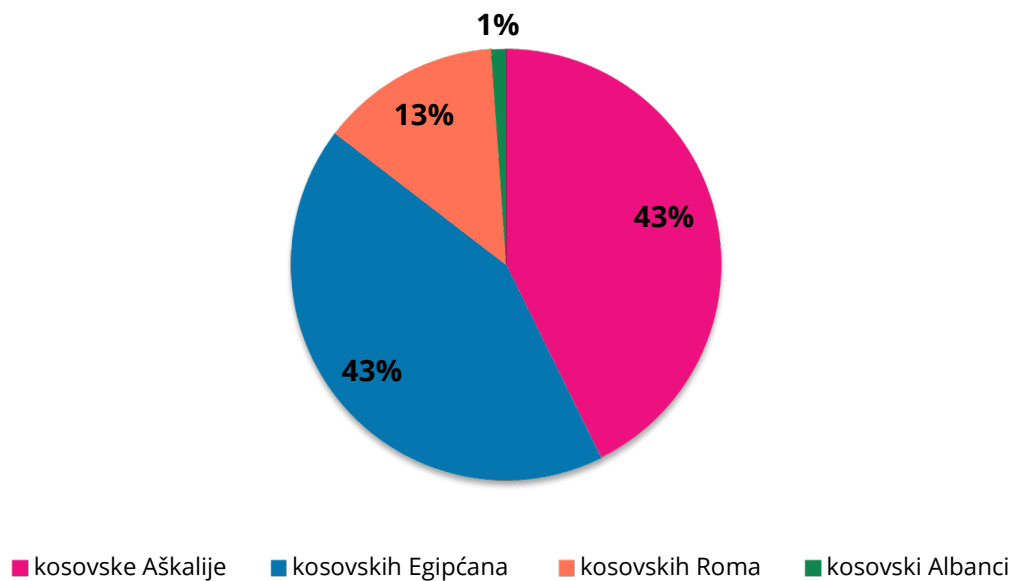
10 Samo su zajednice kosovskih Goranaca, kosovskih Crnogoraca i kosovskih Hrvata manje.

11 OEBS, *Pregled položaja Romske, Aškalijske i Egipatske zajednice na Kosovu* (januar 2020), str. 4.

12 OEBS, *Profili opština 2018* (januar 2019).

Prosečan odnos napuštanja školovanja prema broju učenika upisanih u I-IX razred između 2019-2023

Grafikon 1. Prosečan odnos napuštanja školovanja prema broju učenika upisanih u obavezno obrazovanje (2019 -2023).

Gornji grafikon ilustruje obim problema u okviru ove tri zajednice. Podaci MONTI-ja o napuštanju školovanja u drugim nevećinskim zajednicama koje žive na Kosovu ne predstavljaju problematično pitanje.¹³

¹³ U periodu od 2019. do 2023. godine. Podaci ISUO-a iz MONTI-ja beleže jedno napuštanje školovanja u zajednici kosovskih Srba 2022/2023. godine, dva napuštanja školovanja u zajednici kosovskih Turaka 2020/2022. godine, dva napuštanja školovanja u zajednici kosovskih Bošnjaka 2022/2023. godine i bez napuštanja školovanja u zajednici kosovskih Goranaca, i zajednice kosovskih Hrvata.

III. Metodologija i ograničenja

Između 2020. i 2023. godine, terensko osoblje OEBS-ovog Regionalnog centra (RC) u Prizrenu, Prištini, Peći, Gnjilanu i Mitrovici uspostavilo je vezu sa opštinskim direkcijama za obrazovanje (ODO), školama i nevladinim organizacijama (NVO) radi prikupljanja podataka o preko 400 dece koja su ili napustila školovanje ili kod koje postoji rizik da će napustiti osnovne i niže srednje škole (od prvog do devetog razreda). U razloge za napuštanje školovanja spadaju: **fizička udaljenost od škola, nepostojanje prevoza ili prevoz koji ne može da se priušti, zabrinutost za bezbednost, zabrinutost za sigurnost (psi lualice, nepostojanje trotoara), rano stupanje u brak, skupo obrazovanje, staranje o članovima porodice, zdravstvena pitanja, odluka roditelja, uzrast stariji od drugova iz odeljenja i nedostatak motivacije**. Regionalni centri su istraživali pojedinačne i „grupne“ slučajeve koje su obezbedili opštinske direkcije za obrazovanje i nevladine organizacije da bi se razumela priroda produženog odsustvovanja. Kada su slučajevi rešeni, informacije su ažurirane u bazi podataka kako bi odražavale trenutno stanje. Baza podataka ima za cilj da zadrži i realan vremenski i istorijski pregled slučajeva masovnog napuštanja školovanja među učenicima iz svih zajednica širom Kosova, ali njena namera nije da obuhvati sve slučajeve napuštanja školovanja.

Ograničenja

Vreme prvog prikupljanja podataka poklopilo se sa izbijanjem pandemija kovida-19, što je uticalo na redovno učešće u svim oblastima društva. Iako je sam po sebi veliki problem, on je takođe pogoršao redovno pohađanje škole za marginalizovanije zajednice. Učenici su imali posebne poteškoće u praćenju onlajn nastave bez elektronske opreme i nadzora nastavnog osoblja.¹⁴ Još jedno pitanje koje treba imati na umu je široka definicija onoga što „napuštanje školovanja“ podrazumeva:

- 1. Slučajeve koji su evidentirali terenski timovi su učenici koji su pohađali nastavu, ali su sada prestali. Ovde se ne ubrajaju učenici koji nikada nisu bili upisani u školu ili učenici koji nisu prešli iz jedne godine u drugu.*
- 2. Još jedno ograničenje je nedostatak podataka dostupnih od strane opštinskih direkcija za obrazovanje. U nekim slučajevima nisu u mogućnosti da daju informacije o školama pojedinačno, zajednici kojoj učenik pripada i razlozima nepohađanja. Štaviše, opštinske direkcije za obrazovanje kosovskog sistema ne prikupljaju podatke o srpskim učenicima na Kosovu koji pohađaju školski sistem na srpskom jeziku. Iz tog razloga, ovaj izveštaj usredsređen*

¹⁴ Prema *Balkans Sunflowers Kosova*, domaćoj nevladinoj organizaciji koja se bavi pitanjima obrazovanja, oko 70 odsto učenika iz zajednica kosovskih Roma, kosovskih Aškalija i kosovskih Egipćana nije redovno pohađalo onlajn nastavu tokom pandemije kovida-19.

je na napuštanje školovanja prema kosovskom nastavnom planu i programu, sa preporukama koje su upućene školama, opštinskim direkcijama za obrazovanje na Kosovu i MONTI-ju.

Klasteri

Terenski timovi OEBS-a prikupili su podatke o „klasterima“ napuštanja školovanja. Klasteri se definišu kao više od jednog slučaja napuštanja školovanja u istoj zajednici, školskom razredu i zbog istog motiva napuštanja školovanja. Oni su grupisani zajedno u klaster kako bi se otkrili uobičajeni slučajevi koji imaju slične uzroke napuštanja školovanja. Na ovaj način bi trebalo da se sprovede sveobuhvatna intervencija bilo na nivou škole, opštine ili vlade, u zavisnosti od razloga, kako bi se problem rešio. Ovaj mehanizam za praćenje nema za cilj da se evidentiraju svi slučajevi napuštanja školovanja na Kosovu. Njime se samo ističe gde su slučajevi brojni i gde pogađaju nevećinske zajednice, ali prikupljeni podaci pružaju uvid koji ne postoji u podacima MONTI-ja, kao što je motiv za napuštanje školovanja i dalje praćenje slučajeva, kako bi se izvukle pouke.

Podaci Ministarstva obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija

Informacioni sistem za upravljanje obrazovanjem (ISUO) MONTI-ja prikuplja podatke o napuštanju školovanja za učenike koji su upisani u prethodnoj godini (septembar). Ovim podacima navode se napuštanja školovanja prema razredima, opštini, zajednici¹⁵ i rodu. Podatke unosi nastavno osoblje i kasnije se dostavljaju opštinskim direkcijama za obrazovanje i Ministarstvu.

Podaci ISUO-a pružaju pregled napuštanja školovanja u različitim zajednicama, što je način na koji će se podaci koristiti u ovom izveštaju. Međutim, u nekim slučajevima, zabeleženi slučajevi zapravo nisu napuštanje školovanja, već odražavaju to da se učenik preselio u drugu opštinu, a da nije zvanično obavestio školu. Ovo posebno važi za zajednicu kosovskih Albanaca, gde se brojke često mogu učiniti preuveličanim, ali gde je istraživanje terenskih timova OEBS-a o podacima pokazalo u nekim slučajevima da se ne radi o napuštanju školovanja, već o prelasku u drugu školu.

Takođe je važno napomenuti da podaci ISUO-a generišu samo izveštaje na osnovu informacija unetih u sistem. Ukoliko škole i nastavno osoblje ne vode računa o evidentiranju učenika koji neredovno pohađaju nastavu ili napuštaju školovanje, onda se to neće videti u sistemu. Ovo je problem koji se ponavlja i metode koje se koriste za izračunavanje ishoda iz dostupnih podataka često zahtevaju procene.

Ovaj izveštaj sagledava oba skupa podataka i procenjuje kvantitativne i kvalitativne informacije. Procena uključuje analizu podataka OEBS-a o napuštanju školovanja u

¹⁵ U zajednice obuhvaćene podacima ISUO-a spadaju: kosovski Albanci, kosovski Srbi, kosovski Turci, kosovski Bošnjaci, kosovski Goranci, kosovske Aškalije, kosovski Romi i kosovski Egipćani, kosovski Hrvati i drugi.

zajednicama u odnosu na podatke MONTI-ja u periodu između 2020. i 2023. godine. Razlozi za napuštanje školovanja u zajednicama i rodno raščlanjena napuštanja školovanja analizirani su i ocenjeni zajedno sa odgovorima ispitanika. Rešeni slučajevi takođe su analizirani u nastojanju da se utvrdi koje su prakse uspješnije u povratku učenika u školu. Nakon procene, ponuđene su preporuke opštinskim direkcijama za obrazovanje i MONTI-ju.

OEBS-u nisu dostavljeni podaci iz Sistema ranog upozorenja MONTI-ja i stoga ne može da proceni efektnost tog mehanizma.

IV. Pravni okvir

Članom 22 Ustava propisano je da su međunarodni standardi i sporazumi o ljudskim pravima i osnovnim slobodama jednaki ili, u slučaju sukoba, iznad domaćeg zakona.¹⁶ Ova odredba obuhvata sve glavne sporazume koji se odnose na dostupnost obrazovanja i obavezu potpisnika tih sporazuma da svoj deci obezbedi inkluzivno obrazovanje.¹⁷

Članom 5 Zakona o preduniverzitetskom obrazovanju navodi se da je „dužnost Ministarstva da promoviše zaštitu ugroženih grupa u sistemu obrazovanja i osposobljavanja, zdravlje i dobrobit učenika i zaposlenih u obrazovnim i/ili ustanovama za osposobljavanje, kao i mere za sprečavanje napuštanja školovanja“.

MONTI je pripremio politike i zakone za borbu protiv napuštanja školovanja. Takve mere obuhvataju formiranje timova za prevenciju i reagovanje na napuštanje školovanja i neupisivanje u školu (TPRNN) na nivou škola, opština i Ministarstva. Ovi mehanizmi su prvi put uspostavljeni 2012. godine, a TPRNN na nivou MONTI-ja i centralizovano prikupljanje podataka dodati su kroz Administrativno uputstvo 08/2018 o formiranju i jačanju timova za prevenciju i reagovanje protiv napuštanja školovanja i neupisivanja učenika u preduniverzitetsko obrazovanje. TPRNN na nivou škole ima pet članova: direktora škole, predstavnika nastavnog osoblja, predstavnika učenika, predstavnika roditelja, kao i dodatnih stručnjaka prema potrebi (kao što su nevladine organizacije). Relevantni rukovodilac je dužan da izveštava grupu o svom radu svaka tri meseca, a opštinsku direkciju za obrazovanje (ODO) svakih šest meseci.¹⁸ Opštinski TPRNN ima devet članova: dva predstavnika ODO-a, jednog predstavnika saveta roditelja, jednog predstavnika saveta učenika, jednog direktora škole, jednog predstavnika Odeljenja za socijalnu zaštitu, jednog predstavnika direkcije za socijalnu zaštitu, jednog predstavnika direkcije za zdravstvenu zaštitu, jednog predstavnika iz opštinske kancelarije za zajednice i povratak (OKZP) i građanskog društva koji je stručan u oblasti inkluzije u kvalitetno obrazovanje. Opštinski TPRNN dužan je da se sastaje i izveštava opštinskog direktora za obrazovanje svaka tri meseca i izveštava MONTI.¹⁹ Na nivou MONTI, TPRNN nadgleda sprovođenje politika za TPRNN.²⁰ Modul sistema ranog upozorenja (SRU) ima za cilj

16 Ustav, član 22, Ljudska prava i osnovne slobode zagarantovane sledećim međunarodnim sporazumima i instrumentima, garantovani su ovim Ustavom direktno se primenjuju na Kosovu, a u slučaju sukoba imaju prednost u odnosu na odredbe zakona i drugih akata javnih institucija.

17 U sporazume spadaju: (1) Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima; (2) Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i njeni protokoli; (3) Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima i njegovi protokoli; (4) Okvirna konvencija Saveta Evrope za zaštitu nacionalnih manjina; (5) Konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije; (6) Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena; (7) Konvencija o pravima deteta; (8) Konvencija protiv mučenja i drugih oblika okrutnog, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja.

18 Administrativno uputstvo 08/2018, o formiranju i jačanju timova za prevenciju i reagovanje na napuštanje školovanja i neupisivanje učenika u preduniverzitetsko obrazovanje, član 5.

19 Administrativno uputstvo 08/2018, o formiranju i jačanju timova za prevenciju i reagovanje na napuštanje školovanja i neupisivanje učenika u preduniverzitetsko obrazovanje, član 6.

20 *Ibid*, član 7

prikupljanje kvalitativnih i kvantitativnih podataka od škola i ODO-a o slučajevima kod kojih postoji rizik od napuštanja školovanja i praćenje sistema upućivanja i postupanja sa slučajevima.²¹ Prema AU 08/2018, aktivnosti TPRNN finansiraju MONTI, ODO i donatorska pomoć²², a kaznene i disciplinske mere predviđene su za nepoštovanje istog.²³

Članom 15 Zakona o preduniverzitetskom obrazovanju utvrđeno je da je opština dužna da obezbedi prevoz učenika u obaveznom obrazovanju. Ova odredba je dalje definisana za učenike koji žive u lokalnom području, ali četiri kilometra od škole i za učenike koji žive van lokalnog područja.²⁴ Ovaj zakon takođe obavezuje roditelje u pogledu upisa u školu i pohađanja obaveznog obrazovanja, pri čemu neupisivanje ili nepohađanje usled namernog postupanja ili nemara može rezultovati kažnjavanjem. U takvim slučajevima, opština je dužna da obavesti Ministarstvo.²⁵

Članom 5 Administrativnog uputstva 04/2013 o podnošenju zahteva i procedurama za socijalnu pomoć zahtevaju se školska svedočanstva za decu uzrasta od 6 do 14 i od 15 do 18 godina, kao prilog inicijalnoj prijavi ili produženju prijave za socijalnu pomoć.²⁶

Pored zakona i podzakonskih akata, Strategija za obrazovanje na Kosovu za period 2022-2026. godine i Strategija za unapređivanje prava zajednica Roma i Aškalija na Kosovu za period 2022-2026. godine takođe se bave pitanjem napuštanja školovanja. Strategija za obrazovanje uključuje Poseban cilj 2.3: povećati uključenost i aktivno učešće učenika iz marginalizovanih grupa kroz stvaranje podsticajnog ambijenta podrške, sa pokazateljem ishoda „Procenat napuštanja obaveznog i višeg srednjeg obrazovanja“. Dok se Strategijom za Rome i Aškalije postavlja sledeći strateški cilj u obrazovanju: „Efektivno povećati pružanje mogućnosti, ravnopravne dostupnosti i razvoja u kvalitetnom sveobuhvatnom obrazovanju za zajednice Roma i Aškalija“, čime se izričito teži ka smanjenju napuštanja školovanja u dotičnim zajednicama.

Pomoć centrima za učenje u zajednici istaknuta je u obe strategije kao mera za povećanje upisa u prvi razred i smanjenje napuštanja školovanja među decom iz zajednica kosovskih Roma, kosovskih Aškalija i kosovskih Egipćana.

21 *Ibid*, član 8

22 *Ibid*, član 9

23 *Ibid*, član 10

24 Zakon br. 04/L-32 o preduniverzitetskom obrazovanju na Kosovu, član 15.4.

25 *Ibid*, član 15.5.

26 Administrativno uputstvo 04/2013 o podnošenju zahteva i procedurama za socijalnu pomoć, član 5, Dokumenta potrebna za popunjavanje zahteva za socijalnu pomoć, 1.12 Školska svedočanstva za decu od 15 do 18 godina (obavezno), 1.13 Školska svedočanstva za decu od 6 do 14 godina (poželjno) i član 10, Dokumenta za prijavljivanje za novo produženje prava na socijalnu pomoć, 2, Porodica, pojedinac koji podnosi novi zahtev za produženje prava na socijalnu pomoć, dužan je da ponovo dostavi sva dokumenta prema tačkama od 1.9 do 1.20, člana 5, u ovom postupku.

Iako je pravni okvir solidan, školski i opštinski TPRNN-ovi samo su delimično funkcionalni²⁷, sprovođenje strategije smatra se izazovom²⁸, a zakon se ne sprovodi u potpunosti. Bez postojanja snažnog sistema, fenomen neupisivanja u školu i napuštanja školovanja među decom iz nevećinskih zajednica i dalje će biti uobičajen.

27 KOSINT 2020, Izveštaj o oceni efikasnosti TPRNN-ova, Izveštaj fokusiran na efikasnost TPRNN kod romske, aškalijske i egipćanske dece, avgust 2019, dostupno na: [report_focused_on_effectiveness_of_tprnns_among_roma_ashkali_and_egyptian_children-1.pdf](https://www.kosint2020.net/report_focused_on_effectiveness_of_tprnns_among_roma_ashkali_and_egyptian_children-1.pdf) (kosint2020.net)

28 KEEN, Srednjoročna evaluacija: Sprovođenje Strateškog plana obrazovanja na Kosovu za period 2017-2021. novembar 2019, Priština, dostupno na [Implementation-of-Kosovo-Education-Strategic-Plan.pdf](https://www.kosovoprojects.eu/implementation-of-kosovo-education-strategic-plan.pdf) (kosovoprojects.eu)

V. Problemi koji doprinose napuštanju školovanja

Prema UNICEF-u, skoro 23 odsto dece na Kosovu živi u siromaštvu, a sedam odsto živi u ekstremnom siromaštvu, koje je više koncentrisano u zajednicama kosovskih Roma, kosovskih Aškalija i kosovskih Egipćana.²⁹ Iako MONTI subvencionise obavezno obrazovanje i udžbenike, siromašnije porodice imaju poteškoća da pokriju troškove odeće, obuće, školskih torbi, školskih materijala i druge troškove koji su potrebni da bi deca išla u školu. Loši socio-ekonomski uslovi u kombinaciji sa niskim stepenom obrazovanja, i drugi problemi koji iz toga proizilaze, značajno doprinose izostancima iz i napuštanju škole. Ovo pitanje je višedimenzionalno sa mnogo međusobno povezanih činioca koji doprinose napuštanju školovanja.

Diskriminacija

Diskriminacija prema Romima rasprostranjena je širom Kosova, ne samo u obrazovnom sistemu. Ovaj vid diskriminacije, koji se ponekad naziva „anti-ciganizam“, posebno kao metu ima Rome, Sinte, Putnike i druge koji su u percepciji javnosti stigmatizovani kao „Cigani“.³⁰ Ova diskriminacija se manifestuje u pežorativnim stereotipima i govoru mržnje, ili čak nasilju, što može doprineti da deca neredovno pohađaju nastavu i neizbežno napuštaju školovanje ukoliko se ne preduzmu odgovarajuće intervencije. Strategija za unapređivanje prava zajednica Roma i Aškalija za period 2022-2026. prepoznaje ovu posebnu vrstu diskriminacije i kao odgovor na nju posvetila joj je posebnu oblast sa ciljem *sprečavanja i borbe protiv diskriminacije, rasizma, govora mržnje, predrasuda, stereotipa i maltretiranja*.³¹ Pored podizanja svesti i jačanja mehanizama izveštavanja, fokus je i na promovisanju istorije i kulture nevećinskih zajednica.

Prevoz učenika

Tokom 2022. godine, terenski timovi OEBS-a sproveli su studiju o pitanjima prevoza učenika širom Kosova koja su ometala redovno pohađanje škole. Utvrđeno je da problemi oko prevoza postoje na čitavom Kosovu i da pogađaju sve zajednice. Studija je otkrila 22 pojedinačna problema sa prevozom koja su imala uticaja na preko 475 dece koja pohađaju školu. U šest od ovih slučajeva radilo se o učenicima osnovnih i nižih srednjih škola, dok se 16 slučajeva odnosilo na učenike viših razreda srednje škole ili učenike sa posebnim potrebama. Njih 14 su bila pitanja međuopštinskog prevoza učenika, dok su osam bila pitanja prevoza učenika na nivou opštine. 16 slučajeva odnosilo se na

29 UNICEF, *Godišnji izveštaj programa na Kosovu 2022*, str. 3, dostupno ovde: [Godišnji Izveštaj 2022.pdf \(unicef.org\)](#)

30 *Alijansa protiv anticiganizma, Antigypsyism – Reference Paper*, jul 2016, dostupno ovde, [2016_07_05 Antigypsyism reference paper \(sintiundroma.de\)](#)

31 *Strategija za unapređivanje prava zajednica Roma i Aškalija na Kosovu 2022-2026*, str. 55.

putovanje do škole na udaljenosti od 4 km ili više i spadalo je u nadležnost opštine, dok se šest slučajeva odnosilo na udaljenost do 4 kilometra, ali su oni uključivali puteve do škole opasne za decu, na primer, zbog prometnih puteva ili pasa lualica. Prevoz do specijalnih škola za decu sa dodatnim obrazovnim potrebama takođe predstavlja izazov za neke roditelje. Neki slučajevi su od tada rešeni putem intervencija opština ili MONTI-ja, doniranja vozila ili sporazuma između roditelja i privatnih preduzeća, ali mnogi drugi i dalje nemaju održiva rešenja. Koordinisana nastojanja nadležnih ministarstava i opština trebalo bi da budu usmerena na obezbeđivanje adekvatnog prevoza građanima, posebno učenicima, u skladu sa zakonskom regulativom.

Rani brak

Devojčice iz ove tri zajednice suočavaju se sa dodatnim izazovima oko dostupnosti obrazovanja zbog dečijih i/ili prinudnih brakova³² i tradicionalnih rodnih uloga u ovim zajednicama. Sve u svemu, 13,7 odsto devojčica kosovskih Roma, kosovskih Aškalija i kosovskih Egipćana po završetku nižeg srednjeg obrazovanja ne nastavljaju školovanje u višem srednjem obrazovanju, u odnosu na 11,3 odsto dečaka iz njihovih zajednica.³³ Pored toga, 4 odsto devojčica po završetku osnovnog obrazovanja ne nastavlja školovanje u nižem srednjem obrazovanju, u odnosu na 6,1 odsto dečaka iz iste zajednice.³⁴ Dečiji brakovi su jedan od faktora koji doprinose prekidanju školovanja.³⁵ Prema podacima UNICEF-a iz 2021. godine, svaka treća žena i svaki deseti muškarac (uzrasta između 20 i 24 godine) iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana na Kosovu, stupaju u brak pre 18 godine života, dok obrazovanje i bogatstvo domaćinstva takođe igraju značajnu ulogu u određivanju kada se žena udaje.³⁶ U Porodičnom zakonu Kosova, stupanje u brak pre 18 godine života smatra se nezakonitim.³⁷ Međutim, takvi brakovi se retko upisuju u opštini i obično imaju oblik neformalnih dogovora između porodica. Diskusija fokus grupe koju je organizovala domaća nevladina organizacija u Kosovu Polju otkrila je da su glavni motivi za rano stupanje u brak: teška ekonomska situacija, nedostatak obrazovanja među mladima i roditeljima, porodične tradicije, očuvanje časti, nezrelost mladih, želja roditelja

32 Dečiji i rani brakovi su pojmovi koji se preklapaju. Prema Zakonu o zaštiti dece na Kosovu, detetom se smatra „svako ljudsko biće mlađe od osamnaest (18) godina, <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=20844>. Dečiji i rani brakovi pravno su ista stvar – brak deteta mlađeg od 18 godina, dok je prinudni brak brak u kojem jedan ili oba supružnika, bez obzira na godine, nisu dali saglasnost za takvu zajednicu.

33 Videti UNICEF na Kosovu, *Analysis of the Situation of Children, Table 16: Pathway analysis in education for Roma, Ashkali and Egyptian communities by Gender*, str. 79.

34 Ibid.

35 Videti UNFPA, *Overview of Child Marriage in Kosovo* (2014), <https://eeca.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/unfpa%20kosovo%20overview.pdf>

36 UNICEF, *Children in Kosovo*, 2021, dostupno ovde, [Children in Kosovo | UNICEF Kosovo Programme](#)

37 U Porodičnom zakonu Kosova, br. 2004/32, „Lice koje nije navršilo osamnaest godina života ne može stupiti u brak“ (član 16), osim kada je to iz opravdanih razloga dozvoljeno (član 16b), a članom 18 prisilni/prinudni brak definisan je tako da „brak ne može biti važeći kada je saglasnost dobijena pod prinudom, pretnjom ili greškom ili bilo kojim drugim nepostojanjem slobodne volje budućih supružnika“. <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=18420>. Vanbračna zajednica (neupisan) sa osobom mlađom od 16 godina je krivično delo, prema članu 239 Krivičnog zakonika. Samo uz odobrenje suda moguć je brak za osobu stariju od 16 godina, dostupno ovde, [A5713395-507E-4538-BED6-2FA2510F3FCD.pdf \(rks-gov.net\)](#)

da im se deca „skrase“, nezaposlenost, neinformisanost i nedovoljna svest mladih i zajednice o posledicama ranog stupanja u brak, predrasude društva i zajednice, kao i diskriminacija devojčica.³⁸

³⁸ *The Ideas Partnership, Causes of Early Marriages among Roma, Ashkali and Egyptian Communities in Fushë Kosovë/Kosovo Polje Municipality*, dostupno ovde, [Microsoft Word - Final Research, English \(theideaspartnership.org\)](https://theideaspartnership.org)

VI. Opšti pregled i analiza

Terenski timovi OEBS-a su između 2020. i 2023. prikupili podatke o preko 150 pojedinačnih i grupisanih slučajeva napuštanja školovanja preko 400 dece (od prvog do devetog razreda u svakom regionu na Kosovu) koja su napustila školu, ili za koje postoji rizik da napuste školu. Informacije o ovim slučajevima obezbedile su škole, opštinske direkcije za obrazovanje i nevladine organizacije.

Podaci koje su prikupili terenski timovi OEBS-a, ukazuju da deca iz tri najugroženije zajednice, zajednice kosovskih Egipćana, kosovskih Aškalija i kosovskih Roma neredovnije pohađaju nastavu i veća je verovatnoća da će napustiti obavezno obrazovanje.

Ovi podaci ukazuju na to da je ovaj problem rasprostranjen širom Kosova. Međutim, **ovom pojavom su najviše pogođeni u regionima Peći i Prištine, gde je zabeleženo 65 odsto** napuštanja školovanja u oba regiona.³⁹ **U Prištini i Peći**, najugroženije zajednice su zajednice **kosovskih Egipćana i kosovskih Aškalija**, koji čine 52 odsto zabeleženih slučajeva napuštanja školovanja.

I devojčice i dečaci su pogođeni. Međutim, **dečaci od prvog do petog razreda pokazuju veću tendenciju da napuste školu**, posebno **iz zajednice kosovskih Aškalija u regionu Peći, gde u zabeleženih 75 odsto** slučajeva napuštanja škole od I do V razreda se radilo o dečacima.

Većina slučajeva napuštanja školovanja dešava se od **šestog do devetog razreda, gde devojčice i dečaci kosovski Egipćani i kosovske Aškalije u velikom broju napuštaju obavezno obrazovanje u regionima Peći i Prištine. Devojčice iz zajednice kosovskih Aškalija su više pogođene u regionu Mitrovice** gde 67 odsto od ukupnog broja čine devojčice iz zajednice kosovskih Aškalija koje su napustile školovanje u regionu Mitrovice.

Prištinski region beleži visok broj slučajeva napuštanja škole među decom iz zajednice kosovskih Aškalija i kosovskih Roma, ali je bez adekvatno razvrstanih podataka teško utvrditi ko je više pogođen.

Dečaci kosovski Albanci takođe napuštaju školovanje od petog do devetog razreda u prizrenskom i mitrovačkom regionu, gde dečaci iz zajednice kosovskih Albanaca i to 81 odsto dečaka iz prizrenskog i 55 odsto dečaka iz mitrovačkog regiona je napustilo školu.

Najčešći razlog zbog kojeg devojčice i dečaci od prvog do petog razreda napuštaju školu koji školski zvaničnici navode su „nedostatak motivacije“ i „loši ekonomski uslovi/preskupi

³⁹ Svi procenti u ovom odeljku su izračunati na osnovu podataka koje je OEBS prikupio o napuštanju škole, neki predstavljaju procene tamo gde nije bilo dostupnih razvrstanih podataka.

troškovi obrazovanja“ na drugom mestu. Od šestog do devetog razreda, ponovo je najčešći razlog zbog kojeg devojčice i dečaci napuštaju škole „nedostatak motivacije“, pri čemu su „loši ekonomski uslovi/preskupo obrazovanje“ drugi najčešći razlog, dok je treći razlog taj što je učenik „stariji od drugova iz razreda“.

Tamo gde su aktivni školski i opštinski TPRNN-ovi, oni mogu da imaju ključnu ulogu u vraćanju dece u škole. Ovo od slučaja do slučaja treba pažljivo koordinisati, zajedno sa svim akterima koji doprinose i zalažu se za pronalaženje rešenja. Na nivou škole, pohađanje nastave mora pažljivo da se prati, pri čemu direktori škola redovno moraju da izveštavaju o pojedinačnim slučajevima školskim TPRNN. Na opštinskom nivou, s druge strane, TPRNN-ovi treba da angažuju odgovarajuće ljude koji će se baviti pojedinačnim slučajevima i obezbediti finansijska sredstva i prostorije za dodatnu nastavu kad je to potrebno.

Nevladine organizacije su se pokazale od velike pomoći u određenim regionima u kojima rade kako u identifikovanju dece koja su pod rizikom da napuste školu, tako i u pogledu vraćanju dece na nastavu.

Podaci MONTI-ja za period od 2019. do 2023. godine (videti Dodatak 1) ukazuju na velik broj napuštanja školovanja u Đakovici koji utiče na dečake i devojčice iz zajednica kosovskih Aškalija, kosovskih Albanaca i kosovskih Egipćana i velik broj napuštanja škole u Kosovom Polju koji utiče na decu iz zajednica kosovskih Aškalija i kosovskih Egipćana iz svih razreda.

Podaci MONTI-ja takođe ukazuju da dečaci kosovski Albanci posebno u opštinama Priština, Prizren i Mališevo napuštaju školovanje.

Pregled slučajeva po regionima

Region Peći

U opštinama **Đakovica, Istok, Klina i Dečane** u regionu Peći deca od prvog do devetog razreda iz zajednica **kosovskih Egipćana, kosovskih Aškalija, kosovskih Albanaca i kosovskih Roma** često napuštaju školovanje. U periodu od 2020. do 2023. godine ukupno je identifikovano 113 slučajeva napuštanja kosovskog obrazovnog sistema.

Prema podacima o napuštanju obaveznog obrazovanja koje su prikupili terenski timovi OEBS-a između 2020. i 2023. godine, zabeleženo je 54 slučajeva napuštanja školovanja (21 devojčica i 33 dečaka) u zajednici kosovskih Egipćana u regionu Peći.⁴⁰ Razlozi koji se navode od prvog do petog razreda obuhvatali su „nedostatak motivacije“ i „loše ekonomske uslove“ kako za devojčice, tako i za dečake, dok su razlozi za napuštanje od šestog do devetog razreda obuhvatali „brigu o članovima porodice, „loše ekonomske uslove“ i „ nedostatak motivacije“ za devojčice, dok su dečaci napuštali školovanje zbog „loših ekonomskih uslova“, „nemotivisanosti“ i zato jer su „stariji od drugova iz razreda“.

Prema podacima o učenicima koji su pod rizikom da napuste obavezno obrazovanje koje su prikupili terenski timovi OEBS-a između 2020. i 2023. godine, 45 učenika, od toga 18 devojčica i 20 dečaka iz zajednice kosovskih Egipćana su uspešno vraćeni u školu u regionu Peći.⁴¹ Razlozi od prvog do petog razreda o potencijalnom napuštanju školovanja obuhvatali su „nedostatak motivacije“, „prosjačenje“ i to što je učenik „stariji od drugova iz razreda“. Razlozi od šestog do devetog razreda koji su takođe navedeni su: „loši ekonomski uslovi“, „briga o braći i sestrama“, „nedostatak motivacije“ i „biti stariji od drugova iz razreda“. U pokušaju da se učenici vrate u škole, urodile su plodom školske, opštinske i intervencije građanskog društva. Od prvog do petog razreda gde je navedeni razlog bio „nedostatak motivacije“, opštinski TPRNN iz Đakovice je kontaktirao porodice i počeo sa redovnim posetama. U slučaju iz Istoka, ODO je zahtevao da škola pripremi dodatne časove kako bi omogućila učenicima da nadoknade propuštene časove. Istovremeno, ODO je obavestio roditelje da će Centar za socijalni rad (CSR) biti obavešten da deca ne pohađaju redovno nastavu i da to može da utiče na isplatu njihove socijalne pomoći. U Dečanima su opština i lokalna NVO intervenisali u vezi još jednog slučaja od prvog do petog razreda i ohrabрили roditelje da ponovo upišu decu za narednu školsku godinu.

Od šestog do devetog razreda gde je navedeni razlog bio „nedostatak motivacije“ sprovedene intervencije su podrazumevale posete školskog i opštinskog TPRNN-a porodicama u Đakovici i Istoku. U dva slučaja gde posete nisu bile efikasne, roditelji su obavešteni putem pisama upozorenja da bi slučaj mogao da bude prosleđen sudovima. U Dečanima je organizovan zajednički sastanak između OKZP-a, članova Odbora za

40 Na osnovu podataka koje su u periodu između 2020. i 2023. prikupili terenski timovi OEBS-a o napuštanju školovanja u zajednici kosovskih Egipćana u regionu Peći, zabeleženo je ukupno 54 slučajeva napuštanja školovanja, a to su bile dve devojčice i šest dečaka od prvog do petog razreda i 17 devojčica i 27 dečaka od šestog do devetog razreda.

41 Podaci koje su prikupili terenski timovi OEBS-a u periodu između 2020. i 2023. godine, o učenicima iz zajednice kosovskih Egipćana koji su se vratili u školu, 3 devojčice i 6 dečaka od I do V razreda i 15 devojčica i 20 dečaka od VI do IX razreda. Podaci o sedmoro učenika nisu raščlanjeni po rodu.

zajednice (OZ), predstavnika ODO, predstavnika Centra za socijalni rad (CSR), kao i roditelja i dece. Tokom sastanka roditelji su izjavili da ne mogu da priušte da svoju decu šalju u školu zbog „loših ekonomskih uslova“. Sastanak je okončan tako što je roditeljima pružena podrška da se prijave za šemu socijalne pomoći. U drugom slučaju u Dečanima, opština i lokalna NVO su podržali roditelje da decu vrate u školu.

Prema podacima o napuštanju obaveznog obrazovanja koje su prikupili terenski timovi OEBS-a u periodu između 2020. i 2023. godine, zabeleženo je 43 slučajeva napuštanja školovanja (20 devojčica i 23 dečaka) iz zajednice kosovskih Aškalija u regionu Peći.⁴² Razlozi koji se navode od I-V razreda su „zabrinutost za bezbednost“, „nedostatak motivacije“ i porodični problemi koji su se ticali i devojčica i dečaka, dok su razlozi za napuštanje razreda od VI do IX razreda podrazumevali „brigu o članovima porodice“, „rano stupanje u brak“, „loše ekonomske uslove“ i „nemotivisanost“ za devojčice, dok su dečaci napuštali školovanje zbog „nemotivisanosti“ i zato „jer su bili stariji od drugova iz razreda“.

Prema podacima o učenicima koji su pod rizikom da napuste obavezno obrazovanje koje su prikupili terenski timovi OEBS-a između 2020. i 2023. godine, bilo je 18 učenika iz zajednice kosovskih Aškalija koji su uspešno vraćeni u školu u opštini Đakovica, 11 devojčica i sedam dečaka.⁴³ Razlozi od I do V razreda navođeni za neredovno pohađanje nastave obuhvatali su „brigu o bezbednosti“, „nedostatak motivacije“ i „loše ekonomske uslove“, dok su razlozi za neredovno pohađanje od VI do IX razreda podrazumevali „brigu o članovima porodice“, „loše ekonomske uslove“ i „nedostatak motivacije“. Školski i opštinski TPRNN-ovi su obišli porodice, nakon čega je ODO prosledio direktoru škole pismo upozorenja direktoru u kojem se navodi da će slučajevi biti prijavljeni sudu ako deca nastave da odsustvuju sa nastave. Direktor škole je to saopštio roditeljima i deca su se vratila u školu.

Prema podacima o napuštanju obaveznog obrazovanja koje su prikupili terenski timovi OEBS-a u periodu između 2020. i 2023. godine, zabeleženo je deset slučajeva napuštanja školovanja u zajednici kosovskih Albanaca u regionu Peći, jedna devojčica i devet dečaka.⁴⁴ Razlog napuštanja koji se navodi od prvog do petog i od šestog do devetog razreda je „nedostatak motivacije“.

Prema podacima o učenicima koji su pod rizikom da napuste obavezno obrazovanje koje su prikupili terenski timovi OEBS-a u periodu između 2020. i 2023. godine, troje učenika iz zajednice kosovskih Albanaca je uspešno vraćeno u školu, a to su bile dve devojčice i jedan dečak, svi od VI do IX razreda. U svakom od ovih slučajeva kao razlog napuštanja bio je naveden „nedostatak motivacije“. Jedan slučaj, koji se odnosio na

42 Na osnovu podataka koje su prikupili terenski timovi OEBS-a u periodu između 2020. i 2023. o napuštanju školovanja u zajednici kosovskih Aškalija u regionu Peći zabeleženo je ukupno 43 slučajeva napuštanja školovanja, a to su bile tri devojčice i 11 dečaka od I do V razreda i 17 devojčica i 11 dečaka od VI do IX razreda.

43 Podaci koje su prikupili terenski timovi OEBS-a u periodu između 2020. i 2023. godine, o učenicima iz zajednice kosovskih Aškalija koji su se vratili u školu, pet devojčica i pet dečaka od I do V razreda i šest devojčica i dva dečaka od VI do IX razreda..

44 Na osnovu podataka koje su prikupili terenski timovi OEBS-a u periodu između 2020. i 2023. o napuštanju školovanja u zajednici kosovskih Albanaca u regionu Peći zabeleženo je ukupno 10 slučajeva napuštanja školovanja, od toga jedan dečak od I do V razreda i jedna devojčica i osam dečaka od VI do IX razreda.

devojčicu iz Istoka, rešen je nakon što je direktor škole poslao izveštaj ODO-u zahtevajući da se napravi plan o dodatnoj nastavi kako bi se nadoknadili propušteni časovi. Istovremeno, roditelji su obavešteni da će opština koordinisati sa CSR-om u pogledu regulisanja potvrde o redovnom pohađanju nastave koja je neophodna za isplatu socijalne pomoći. Ostali slučajevi su rešeni tako što je školski TPRNN organizovao posetu.

Prema OEBS-ovim podacima o napuštanju obaveznog obrazovanja koje su prikupili terenski timovi OEBS-a u periodu između 2020. i 2023. godine, zabeleženo je šest (6) napuštanja školovanja u zajednici kosovskih Roma u regionu Peći, a to su bile dve (2) devojčice i četiri (4) dečaka.⁴⁵ Razlozi koji se navode od I do V razreda su „nedostatak motivacije“ kako za devojčice, tako i za dečake, dok su razlozi od VI do IX razreda podrazumevali „nedostatak motivacije“ za devojčice i „loše ekonomske uslove“ za dečake.

Prema OEBS-ovim podacima o učenicima koji su pod rizikom da napuste obavezno obrazovanje koje su prikupili terenski timovi OEBS-a u periodu između 2020. i 2023. godine, dva učenika iz zajednice kosovskih Roma su uspešno vraćena u školu u opštini Đakovica, jedna devojčica i jedan dečak, oboje od V do IX razreda. Razlozi koji su navedeni su „stariji od drugova iz razreda“ i „nedostatak motivacije“. Intervencije su podrazumevale redovne posete školskog i opštinskog TPRNN-a, sa nastavnicima koji su bili posvećeni praćenju pohađanja nastave i redovno izveštavali TPRNN.

45 Na osnovu podataka koje su u periodu između 2020. i 2023. prikupili terenski timovi OEBS-a o napuštanju školovanja u zajednici kosovskih Roma u regionu Peći, zabeleženo je ukupno šest slučajeva napuštanja škole, od toga jedna devojčica i jedan dečak od I do V razreda i jedna devojčica i tri dečaka od VI do IX razreda.

Region Prištine

U opštinama **Lipljan, Priština, Kosovo Polje, Obilič i Štimlje u regionu Prištine** učenici od I do IX razreda iz zajednica **kosovskih Aškalija, kosovskih Roma i kosovskih Albanaca** napuštaju školovanje. U periodu od 2020. do 2023. godine ukupno je identifikovano 88 slučajeva napuštanja kosovskog obrazovnog sistema.

Prema podacima o napuštanju obaveznog obrazovanja koje su prikupili terenski timovi OEBS-a između 2020. i 2023. godine, zabeleženo je 68 napuštanja školovanja u zajednici kosovskih Aškalija i kosovskih Roma u regionu Prištine, od toga 28 devojčica i 40 dečaka.⁴⁶ Razlozi koji se navode i za devojčice i dečake od I do IX razreda su bili „fizička udaljenost/nedostatak prevoza“, „skup prevoz“, „briga za bezbednost“, „briga za sigurnost (psi lualice, nepostojanje trotoara)“, „dečiji rad“, „rano/prisilno sklapanje brakova“, „preskupo obrazovanje“, „briga o članovima porodice“, „razlozi vezani za zdravlje“, „odluka roditelja“, „to što je učenik stariji od drugova iz razreda“ i „nedostatak motivacije“.

Prema podacima o učenicima koji su pod rizikom da napuste obavezno obrazovanje koje su prikupili terenski timovi OEBS-a u periodu između 2020. i 2023. godine, dvoje učenika od I do V razreda, devojčica i dečak iz zajednice kosovskih Aškalija su uspešno vraćeni u školu u regionu Prištine. Opštinska kancelarija za zajednice i povratak (OKZP) u Štimlju je obavestena da brat i sestra ne pohađaju nastavu, jer im je majka bila bolesna. Šef OKZP-a je intervenisao i pomogao deci da se vrate u školu.

Prema OEBS-ovim podacima o slučajevima napuštanja obaveznog obrazovanja koje su prikupili terenski timovi OEBS-a između 2020. i 2023. godine, zabeleženo je 20 slučajeva napuštanja školovanja u zajednici kosovskih Albanaca u regionu Prištine.⁴⁷ Za razrede od I do V nisu navedeni razlozi, dok su razlozi za devojčice i dečake od VI do IX razreda bili: „briga o članovima porodice“, „fizička udaljenost/nedostatak prevoza“, „fizička udaljenost/skup prevoz“, „briga za bezbednost“, „briga za sigurnost (psi lualice, nepostojanje trotoara)“, „dečiji rad“, „rano/prisilno sklapanje brakova“, „preskupo obrazovanje“, „razlozi povezani sa zdravljem“, „odluka roditelja“, „to što je učenik stariji od drugova iz razreda“ i „nedostatak motivacije“.

46 Na osnovu podataka koje su prikupili terenski timovi OEBS-a u periodu između 2020. i 2023. o napuštanju školovanja u zajednici kosovskih Aškalija i kosovskih Roma u regionu Prištine zabeleženo je ukupno 68 slučajeva napuštanja škole. Nije bilo dostupnih podataka potpuno razvrstvanih po zajednicama, rodu i razredima.

47 Na osnovu podataka koje su prikupili terenski timovi OEBS-a u periodu između 2020. i 2023. o napuštanju školovanja u zajednici kosovskih Albanaca u regionu Prištine zabeleženo je ukupno 20 slučajeva napuštanja školovanja, od toga jedan dečak od I do V razreda i jedna devojčica i šest dečaka od VI do IX razreda.

Region Mitrovica

U opštinama **Južna Mitrovica, Severna Mitrovica, Vučitrn i Podujevo u regionu Mitrovica** deca od prvog do devetog razreda iz zajednica **kosovskih Aškalija, kosovskih Albanaca i kosovskih Roma** često napuštaju školovanje. U periodu od 2020. do 2023. godine ukupno je identifikovano 54 slučajeve napuštanja kosovskog obrazovnog sistema.

Prema OEBS-ovim podacima o napuštanju obaveznog obrazovanja koje su prikupili terenski timovi OEBS-a u periodu između 2020. i 2023. godine, zabeležen je 21 slučaj napuštanja školovanja (13 devojčica i osam dečaka) iz zajednice kosovskih Aškalija u regionu Mitrovica.⁴⁸ Razlog koji se navodi od I do V razreda je „nedostatak motivacije“ što se devojčice tiče, dok su od VI do IX razreda razlozi obuhvatali „zabrinutost za bezbednost“ i „zdravstvena pitanja“ i „to što je učenica starija od drugova iz razreda“ što se devojčica tiče i „nedostatak motivacije“ i „odluka roditelja“ kako za dečake tako i za devojčice.

Prema podacima o napuštanju obaveznog obrazovanja koje su prikupili terenski timovi OEBS-a u periodu između 2020. i 2023. godine, zabeležen je 21 slučaj napuštanja školovanja (šest devojčica i 15 dečaka) u zajednici kosovskih Albanaca u regionu Mitrovica.⁴⁹ Razlozi koji se navode od I do V razreda ticali su se „zdravlja“ i „odluke roditelja“ što se devojčica tiče i „loši ekonomski uslovi“ i „nedostatak motivacije“ za dečake, dok su od VI do IX razreda razlozi bili „zdravstveni“, „loši ekonomski uslovi“ što se devojčica tiče i „loši ekonomski uslovi“, „nedostatak motivacije“ za dečake.

Prema podacima o učenicima pod rizikom da napuste obavezno obrazovanje koje su prikupili terenski timovi OEBS-a u periodu između 2020. i 2023. godine, četiri učenika iz zajednice kosovskih Albanaca je uspešno vraćeno u školu, a to su bili jedna devojčica i tri dečaka iz Južne Mitrovice, Vučitrna i Srbice. Svi učenici su bili od VI do IX razreda, a razlog za neredovno pohađanje nastave bio je „nedostatak motivacije“. U dva slučaja školski TPRNN je uspeo da decu vrati u školu, dok je u druga dva slučaja intervenisao školski i opštinski TPRNN.

Prema OEBS-ovim podacima o napuštanju obaveznog obrazovanja koje su prikupili terenski timovi OEBS-a u periodu između 2020. i 2023. godine, zabeleženo je 12 slučajeva napuštanja školovanja (pet devojčica i sedam dečaka) iz zajednice kosovskih Roma u regionu Mitrovica.⁵⁰ Razlozi za napuštanje škole od I do V razreda bili su „odluka roditelja“ i „zdravstveni razlozi“ za devojčice i „loši ekonomski uslovi“ za dečake koji rade kako bi izdržavali porodicu, dok su razlozi od VI do IX razreda

48 Na osnovu podataka koje su prikupili terenski timovi OEBS-a u periodu između 2020. i 2023. o napuštanju školovanja u zajednici kosovskih Aškalija u regionu Mitrovica zabeležen je ukupno 21 slučaj napuštanja školovanja, od toga jedna devojčica od I do V razreda i 12 devojčica i osam dečaka od VI do IX razreda.

49 Na osnovu podataka koje su prikupili terenski timovi OEBS-a u periodu između 2020. i 2023. o napuštanju školovanja u zajednici kosovskih Albanaca u regionu Mitrovica zabeležen je ukupno 21 slučaj napuštanja školovanja, a to su bile tri devojčice i tri dečaka od I do V razreda i tri devojčice i 12 dečaka od VI do IX razreda.

50 Na osnovu podataka koje su prikupili terenski timovi OEBS-a u periodu između 2020. i 2023. o napuštanju školovanja u zajednici kosovskih Roma u regionu Mitrovica zabeleženo je ukupno 12 slučajeva napuštanja školovanja, a to su bile dve devojčice i pet dečaka od I do V razreda i tri devojčice i dva dečaka od VI do IX razreda.

obuhvatali „preskupo obrazovanje“, „loše ekonomske uslove“ i to što su učenici „stariji od drugova iz razreda“ što se dečaka tiče.

Prema podacima o učenicima koji su pod rizikom da napuste obavezno obrazovanje koje su prikupili terenski timovi OEBS-a u periodu između 2020. i 2023. godine, jedan dečak od I do V razreda iz zajednice kosovskih Roma je uspešno vraćen u školu u opštini Južna Mitrovica. Školski TPRNN je organizovao terenske posete njegovoj porodici i vratio dečaka u školu.

Region Prizrena

Deca iz opština **Prizren, Suva Reka, Orahovac, Mališevo i Dragaš** u manjoj meri u regionu Prizrena napuštaju školovanje što uglavnom pogađa decu od VI-IX razreda iz zajednice **kosovskih Albanaca** i mali broj dece iz zajednice **kosovskih Roma i kosovskih Egipćana**. U periodu od 2020. do 2023. godine identifikovano je ukupno 33 slučajeva napuštanja kosovskog obrazovnog sistema.

Prema OEBS-ovim podacima o napuštanju obaveznog obrazovanja koje su prikupili terenski timovi OEBS-a između 2020. i 2023. godine, zabeležen je 28 slučaj napuštanja školovanja (pet devojčica i 23 dečaka) u zajednici kosovskih Albanaca u prizrenskom regionu.⁵¹ Razlozi koji se navode od I do V razreda su „odluka roditelja“ što se devojčica i dečaka tiče, dok su razlozi od VI do IX razreda obuhvatali „zdravstvene razloge“, „loše ekonomske uslove“ i „nedostatak motivacije“ i za devojčice i za dečake.

Prema OEBS-ovim podacima o učenicima koji su pod rizikom da napuste obavezno obrazovanje koje su prikupili terenski timovi OEBS-a u periodu između 2020. i 2023. godine, dvoje učenika iz zajednice kosovskih Albanaca su uspešno vraćeni u školu u Mališevu, jedna devojčica i jedan dečak od I do V razreda. Direktor škole je prijavio jedan slučaj opštinskoj direkciji za obrazovanje. Međutim, slučaj je prijavljen krajem školske godine, pa je dete sledeće godine ponovo moralo da se upiše u prvi razred, kako bi školski TPRNN i nastavnici pratili pohađanje nastave. U drugom slučaju, učenici nije bilo prijatno da krene u prvi razred, jer joj je nedostajala porodica. Škola i roditelji su zajedno odlučili da dete sledeće godine ponovo upišu u prvi razred, nadajući se da je dovoljno sazrela da se pridruži ostalim učenicima.

Prema podacima OEBS-a o napuštanju obaveznog obrazovanja koje su prikupili terenski timovi OEBS-a u periodu između 2020. i 2023. godine, zabeležena su tri slučajeve napuštanja školovanja u zajednici kosovskih Egipćana u regionu Prizrena. Sva tri slučaja su bili dečaci od VI do IX razreda. Razlog za napuštanje školovanja bilo je „preskupo obrazovanje“.

Prema podacima o učenicima koji su pod rizikom da napuste obavezno obrazovanje koje su prikupili terenski timovi OEBS-a u periodu između 2020. i 2023. godine, sedam

51 Na osnovu podataka koje su prikupili terenski timovi OEBS-a u periodu između 2020. i 2023. o napuštanju školovanja u regionu Prizrena zabeležen je ukupno 28 slučaj napuštanja školovanja, a to su jedna devojčica i tri dečaka od I do V razreda i četiri devojčice i 18 dečaka od VI do IX razreda.

učenika, dve devojčice i pet dečaka iz zajednice kosovskih Roma je uspešno vraćeno u školu. Svi učenici su bili od VI do IX razreda, a razlozi neredovnog pohađanja nastave bili su „odluka roditelja i „loša ekonomska situacija“. Školski TPRNN i lokalna NVO su redovno posećivali porodice i obezbedili su im školski materijal. Prema rečima NVO, ovi slučajevi nisu evidentirani kao napuštanje škole, jer je NVO identifikovala duže izostanke i intervenisala zajedno sa školom.

Region Gnjilana

Deca iz **zajednice kosovskih Aškalija** i mali broj iz **zajednice kosovskih Albanaca u opštini Uroševac i opštini Kačanik** u manjoj meri iz regiona **Gnjilana** napuštaju školovanje od I do IX razreda. U periodu od 2020. do 2023. godine identifikovano je ukupno 23 slučajeve napuštanja kosovskog obrazovnog sistema.

Prema OEBS-ovim podacima o napuštanju obaveznog obrazovanja koje su prikupili terenski timovi OEBS-a u periodu između 2020. i 2023. godine, zabeleženo je 19 slučajeva napuštanja školovanja (devet devojčica i deset dečaka) iz zajednice kosovskih Aškalija u regionu Gnjilana.⁵² Razlog koji se navodi za dečake od I do V razreda je „nemotivisanost“, dok je „nemotivisanost“ takođe razlog koji se navodi kad se radi o dečacima i devojčicama od VI do IX razreda.

Prema podacima o učenicima pod rizikom da napuste obavezno obrazovanje koje su prikupili terenski timovi OEBS-a u periodu između 2020. i 2023. godine, sedam učenika iz zajednice kosovskih Aškalija je vraćeno u školu, četiri devojčice i tri dečaka u opštini Uroševac. Svi učenici su bili od VI do IX razreda, a razlog za napuštanje nastave bio je „nedostatak motivacije“. Rukovodstvo škole, OKZP, opštinski TPRNN i lokalne nevladine organizacije su održali sastanke sa učenicima i roditeljima i uspeli da svu decu vrate u školu.

Prema OEBS-ovim podacima o slučajevima napuštanja obaveznog obrazovanja koje su prikupili terenski timovi OEBS-a u periodu između 2020. i 2023. godine, zabeležena su četiri slučaja napuštanja školovanja u zajednici kosovskih Albanaca u regionu Gnjilana. U sva četiri slučaja radilo se o dečacima od VI do IX razreda. Razlozi za napuštanje škole bili su „loši ekonomski uslovi“ i „nedostatak motivacije“.

52 Na osnovu podataka koje su prikupili terenski timovi OEBS-a u periodu između 2020. i 2023. o napuštanju školovanja u zajednici kosovskih Aškalija u regionu Gnjilana zabeleženo je ukupno 19 slučajeva napuštanja školovanja, tri dečaka od I do IX razreda i devet devojčica i sedam dečaka od VI do IX razreda.

VII. Funkcionisanje institucionalnih mehanizama uvedenih za sprečavanje napuštanja školovanja

Funkcionalni timovi za prevenciju i reagovanje na napuštanje školovanja i neupisivanje u školu (TPRNN)

Prema rezultatima istraživanja OEBS-ovog terenskog tima, TPRNN-ovi su uspostavljeni u većini škola i opština u skladu sa Administrativnim uputstvom 08/2018 o uspostavljanju i jačanju timova za prevenciju i reagovanje na napuštanje i neupisivanje učenika u preduniverzitetsko obrazovanje. Međutim, nisu svi timovi u potpunosti funkcionalni, niti svi timovi angažuju nove članove kad im istekne mandat. Izveštaj konzorcijuma NVO-a Kosint-a iz 2020.godine o TPRNN iz 2019. godine otkriva da su neki školski i opštinski TPRNN-ovi uspostavljeni samo u administrativnom smislu, da ne održavaju redovno sastanke, i da su često slučajeve napuštanja školovanja iz zajednica kosovskih Roma, kosovskih Aškalija i kosovskih Egipćana odbacivali kao kulturološka pitanja za koja nemaju nadležnosti u rešavanju.⁵³ Od 2023. godine se ažuriraju priručnici o školskim i opštinskim TPRNN kako bi definisali mehanizme i alate koji će pomoći opštinama i školama da sprovedu svoju ulogu i mandat u prevenciji, reagovanju i rešavanju slučajeva napuštanja školovanja i neupisivanja u škole u skladu sa Administrativnim uputstvom iz 2018. godine. Po objavljivanju ovih priručnika, nastavnici, rukovodstvo škole i predstavnici opštine moraće da budu obučeni kako bi se osiguralo da ovi mehanizmi postanu funkcionalni u potpunosti. TPRNN treba podržati na odgovarajući način kako bi mogli da ispune svoj mandat.

Sistem ranog upozorenja

Informacioni sistem za upravljanje obrazovanjem (ISUO) sadrži ugrađenu funkciju za označavanje učenika za koje postoji rizik da napuste školu pre nego što je zvanično napuste, nazvanu Sistem ranog upozorenja. Kad se identifikuje „učenik pod rizikom“, za kojeg su karakteristična duga odsustvovanja ili neredovno pohađanje nastave, prate se sve institucije nadležne za postupanje i upućivanje slučaja. Ovaj sistem prevencije ukoliko se pravilno koristi ima potencijal da u velikoj meri smanji slučajeve napuštanja školovanja. Što se pre identifikuju slučajevi napuštanja školovanja, brže će se naći rešenje pre nego što dete previše izostane iz škole, a razlozi napuštanja nastave postanu izraženiji.

⁵³ Izveštaj o proceni efikasnosti TPRNN, izveštaj fokusiran na efikasnost TPRNN kod romske, aškalijske i egipćanske dece, str. 17, dostupno ovde: [izvestaj-je-fokusiran-na-efikasnost-tprnn-kod-romske-askalijske-i-egipcanske-dece-1.pdf](https://www.kosint2020.net/izvestaj-je-fokusiran-na-efikasnost-tprnn-kod-romske-askalijske-i-egipcanske-dece-1.pdf) (kosint2020.net)

Nastavnici će biti prvi koji će koristiti ovaj mehanizam, kako bi redovno pratili da li deca pohađaju nastavu.

Nastavnici iz zajednica

Podaci MONTI-ja koje je objavila Kosovska agencija za statistiku (KAS) pokazuju blagi porast broja nastavnika iz zajednica kosovskih Roma, kosovskih Aškalija i kosovskih Egipćana u periodu između 2019. i 2023. godine. U školskoj 2019/2020. godini bio je 21 nastavnik iz ovih triju zajednica⁵⁴, dok je u školskoj 2022/2023. godini bilo 25 nastavnika iz ovih zajednica.⁵⁵ Nedavno je MONTI pokušao da podstakne više studenata iz ovih triju zajednica da se upišu na fakultete za obrazovanje nastavnika (edukativne fakultete) kroz posebne stipendije. Međutim, zbog lošeg planiranja i nedostatka pripreme i promocije, bilo je malo kandidata te su ove stipendije preusmerene negde drugde. Sve veći broj vaspitača i nastavnika u predškolskim, osnovnim i srednjim školama iz zajednica kosovskih Roma, kosovskih Aškalija i kosovskih Egipćana može pozitivno uticati na obrazovno iskustvo učenika. Takvi nastavnici su u dobroj poziciji da služe ne samo kao nastavnici, već i kao uzori i posrednici, sve dok se trend ne poboljša.

Obrazovanje u ranom detinjstvu

Deca koja pohađaju kvalitetne predškolske programe (od 0 do 4 godine starosti) bolje su pripremljena za polazak u školu, veća je verovatnoća da će ostvariti standarde čitanja i matematike u osnovnoj školi i manje je verovatno da će napustiti ili ponavljati godine u kasnijim fazama školovanja. Obrazovanje u ranom detinjstvu je ključno za učenje, mentalno zdravlje i socijalne veštine dece.⁵⁶ Dok je univerzalno pohađanje predškolskog vaspitanja i obrazovanja dece iz svih zajednica na Kosovu (uzrasta od pet godina) izazov pošto ne postoji dovoljno usluga, deca iz tri najugroženije zajednice su ponovo najteže pogođena. Pohađanje predškolskih programa dece iz zajednica kosovskih Roma, kosovskih Aškalija i kosovskih Egipćana tokom trogodišnjeg perioda izveštavanja je nisko.⁵⁷ Savet Evrope procenjuje da je samo 49,5% dece kosovskih Roma, kosovskih

54 U školskoj 2019/2020. godini, šest nastavnika kosovskih Aškalija, jedan u Uroševcu, jedan u Klini, jedan u Orahovcu, jedan u Štimlju, jedan u Suvoj Reci i jedan u Vučitrnu. Devet nastavnika kosovskih Roma, dva u Gnjilanu, jedan u Kamenici, jedan u Klini i pet u Prizrenu. Podaci Kosovske agencije za statistiku, Statistika obrazovanja na Kosovu 2019/2020, dostupno na: [ANG ASK.pdf \(rks-gov.net\)](#)

55 U školskoj 2022/2023. godini, jedanaest nastavnika kosovskih Roma, dva u Gnjilanu, jedan u Kamenici, jedan u Peći i sedam u Prizrenu. Sedam nastavnika kosovskih Aškalija, jedan u Uroševcu, jedan u Klini, jedan u Podujevu, jedan u Orahovcu, jedan u Štimlju, jedan u Suvoj Reci i jedan u Vučitrnu. Sedam nastavnika kosovskih Egipćana, jedan u Kosovu Polju, tri u Đakovici, jedan u Istoku, jedan u Klini i jedan u Peći. Podaci Kosovske agencije za statistiku, Statistika obrazovanja na Kosovu 2022/2023, dostupni na albanskom ovde: [Statistikat e arsimitnë Kosovë 2022-2023 - MASHT \(rks-gov.net\)](#)

56 UNICEF, Centri za rano detinjstvo daju deci prednost, dostupno ovde, [Centri za rano detinjstvo deci daju prednost | UNICEF Kosovo Programme](#).

57 Prema podacima MONTI koje je objavila Kosovska agencija za statistiku, školske 2020/21. godine 84 kosovskih Roma, 206 kosovskih Aškalija i 61 kosovskih Egipćana pohađalo je predškolsko obrazovanje, ukupno 351 dete. U školskoj 2021/22. godini, 83 kosovska Roma, 250 kosovskih Aškalija i 41 kosovskih Egipćana pohađalo je predškolsko obrazovanje, ukupno 374 dece. U školskoj 2022/23. godini, 74 kosovskih Roma, 221 kosovskih Aškalija i 74 kosovskih Egipćana pohađalo je predškolsko obrazovanje, ukupno 323 dece.

Aškalija i kosovskih Egipćana uključeno u predškolsko obrazovanje, dok je uključivanje u obrazovanje u ranom uzrastu mnogo niže.⁵⁸ Novi Zakon (br. 08/L-153) o predškolskom vaspitanju predviđa da je predškolsko vaspitanje obavezno od školske 2024-2025. godine.⁵⁹ Stoga je imperativ da se pružanje usluga proširi, uz adekvatna ulaganja i infrastrukturu, te da se svest o novom zakonu širi među roditeljima i zajednicama.

Besplatni udžbenici

Udžbenici za učenike osnovnih i srednjih škola po kosovskom nastavnom planu i programu su besplatni za sve učenike od 2015. godine. Ovaj inovativni korak Ministarstva obrazovanja pomogao je u stvaranju jednakih uslova za sve učenike, bez obzira na njihovu socijalno-ekonomsku situaciju. Ministarstvo obrazovanja je u avgustu 2023. godine objavilo da će umesto besplatnih udžbenika obezbediti stipendije roditeljima preko platforme e-Kosovo za kupovinu udžbenika za decu od I do V razreda i obezbediti polovne udžbenike za decu viših razreda. Promena pristupa je nesrazmerno uticala na tri najugroženije zajednice. To je zato što je pristup stranici bio otežan i zbog toga što nisu sve knjižare imale sve knjige. Stoga, novouvedena procedura zahteva reviziju kako bi se obezbedilo da deca 2024. godine dobiju potrebne knjige na vreme i u dobrom stanju.

Nadoknađivanje propuštenog gradiva

Za decu koja se nisu na vreme upisala u prvi razred ili su imala duže izostanke iz škole, nadoknađivanje propuštenog gradiva koju obezbeđuju škole može ubrzati njihovo učenje i zajedno sa individualnim planovima učenja koje su izradili nastavnici, može im omogućiti ulazak ili povratak u okruženje učionice sa osnovnim znanjem neophodnim da bi napredovala. Škole i opštine treba da dele informacije o tome kojim učenicima može biti potrebna takva dodatna pomoć i ponuditi redovne programe. Ovo se trenutno dešava samo na *ad hoc* osnovi i u velikoj meri zavisi od dostupnosti finansijskih sredstava unutar opštine.

58 Savet Evrope, Studija mapiranja, Analiza intervencija i postignuća različitih projekata sa ciljem pružanja podrške za uključivanje u obrazovanje dečaka i devojčica iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana, oktobar 2020, dostupno ovde: <https://rm.coe.int/raporti-mapping-study-srb/1680a0b096>

59 Zakon br.08/L-153 o predškolskom vaspitanju, član 37, Prelazne odredbe, Predškolsko obrazovanje postaje obavezno od školske 2024/2025. godine, dostupno ovde, [ActDetail.aspx \(rks.gov.net\)](https://www.rks.gov.net/ActDetail.aspx)

VIII. Funkcionisanje vaninstitucionalnih odgovora za sprečavanje napuštanja školovanja

Centri za učenje

Centri za učenje koji pomažu da deca ostanu u školi deo su NVO pejzaža već skoro dvadeset godina. Nude različite programe, kao što su pomoć oko domaćih zadataka, vannastavne aktivnosti, letnje i zimske kampove, hranu, školski materijali, časove roditeljstva i pomoć u opismenjavanju žena, između ostalih usluga, pomažu da se premosti jaz između većinskog i nevećinskog obrazovanja. U 2018. godini, nevladine organizacije i Ministarstvo obrazovanja su zajedno radili na izradi zakona kako bi bolje uredili rad centara za učenje i pružili podršku iz centralnih i opštinskih fondova. Osim godišnjeg poziva MONTI-ja za finansiranje od 2021. godine i *ad hoc* podrške opština, ova 'institucionalizacija' centara za učenje je zaustavljena, a oni se i dalje zatvaraju zbog nedostatka sredstava.⁶⁰ Lokalne nevladine organizacije, međunarodni donatori, EU, UNICEF i Savet Evrope, zajedno sa OEBS-om nastavljaju da se zalažu za bolje sprovođenje relevantnih zakona kako bi se očuvali ovi važni pružaoci obrazovanja.

Posredovanje

Posredovanje se pokazalo kao efikasna mera nevladinih organizacija za povezivanje roditelja i škole i podizanje svesti o obavezama roditelja, važnosti obrazovanja i ublažavanju faktora koji mogu doprineti neredovnom pohađanju škole. Mnoge od ovih aktivnosti posredovanja finansirali su donatori, dok su neke lokalne vlasti angažovale posrednike iz zajednica da se aktivno bave problemom napuštanja školovanja u svojim opštinama. Studija mapiranja koju je uradio Savet Evrope o intervencijama i dostignućima projekata inkluzije navela je posredovanje kao dobru praksu u pružanju podrške školovanju dece iz zajednica kosovskih Roma, kosovskih Aškalija i kosovskih Egipćana.⁶¹

60 Za više informacija o centrima za učenje, videti Izveštaj OEBS-a, Pregled centara za učenje na Kosovu i sprovođenja Administrativnog uputstva 19/2018, 2023, dostupno ovde: [Pregled centara za učenje na Kosovu i sprovođenja administrativnog uputstva 19/2018 | OSCE](#)

61 Savet Evrope, Studija mapiranja, Analiza intervencija i postignuća različitih projekata sa ciljem pružanja podrške za uključivanje u obrazovanje dečaka i devojčica iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana, oktobar 2020, dostupno ovde: <https://rm.coe.int/raporti-mapping-study-srb/1680a0b096>

IX. Zaključak

Iako je tačno da napuštanje škole više nije sistematski problem za Kosovo u celini, još uvek postoje slučajevi u određenim opštinama gde problem i dalje postoji. Ovo pitanje je akutnije za devojčice i dečake iz zajednice kosovskih Aškalija, kosovskih Egipćana i kosovskih Roma, ali se takođe javlja u zajednici kosovskih Albanaca, iako u manjoj meri. Podaci se prikupljaju putem Informacionog sistema za upravljanje obrazovanjem, ali kvalitet podataka je sporan, sa malo analiza i malo praćenja nastalih trendova. Zakonski okvir za smanjenje napuštanja obaveznog obrazovanja postoji, ali često se slučajevi ili zanemaruju ili se ne prate na zadovoljavajući način. Diskriminacija i uporno siromaštvo – pogoršano visokom inflacijom i ograničenjima koja proizilaze iz pandemije kovida 19 – su pogoršali stanje za mnoge porodice, kojima je teže da se nose sa finansijskim pritiscima. Mnogi akteri koji imaju uticaj ili odgovornost da spreče napuštanje škole nisu adekvatno podržani: nastavnicima je potrebna obuka, TPRNN i nevladinim organizacijama potrebna su sredstva, opštinskim direkcijama za obrazovanje su potrebni resursi, roditeljima je potrebno obrazovanje, a deci motivacija. U područjima gde postoji veliki broj napuštanja, na primer, Đakovica, Kosovo Polje, Štimlje, Prizren i Priština, ovi nedostaci zahtevaju konsolidovane, usaglašene napore da se preokrenu negativni trendovi. Potrebne su ciljane intervencije kako bi se uhvatili u koštac sa osnovnim uzrocima koji pogađaju devojčice i dečake iz određenih zajednica.

Kada se ključni akteri udruže kako bi se pozabavili specifičnim problemima, deci se može pružiti podrška da se vrate u školu ili da spreče napuštanje škole pre nego što se to dogodi. Na primer, 2022. godine, u opštini Peć, ODO je odobrio zahtev Odbora za zajednice (OZ) da obezbedi besplatan prevoz za 85 učenika kosovskih Egipćana i kosovskih Roma koji moraju da putuju više od 3,5 km do svoje najbliže škole, nakon što je šestoro dece napustilo školu zbog nedostatka prevoza i loših socijalno-ekonomskih uslova života. Takođe, 2022. godine organizovana su tri okrugla stola, uz podršku OEBS-a, u opštinama Istok, Klina i Đakovica kako bi se zajedno sa MONTI rešilo pitanje napuštanja školovanja među zajednicama kosovskih Egipćana, kosovskih Roma i kosovskih Aškalija. MONTI je dao konkretne preporuke na osnovu starosti i dužine vremena kada su deca bila van škole. To je uključivalo ocenjivanje, ponavljanje školske godine, nadoknadu nastave, angažovanje aktivnosti, koordinaciju sa roditeljima i obezbeđivanje prevoza. Rezultat ove intervencije je identifikacija 17 učenika koji su napustili školu, od kojih je sedmoro vraćeno u školu, uz pomoć ODP-a i direktnih akcija MONTI-ja.

X. Preporuke

Ministarstvu obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija:

- **Strategija za unapređenje prava zajednica Roma i Aškalija na Kosovu:** Sprovesti sve obrazovne aktivnosti sadržane u akcionom planu, posebno u vezi sa napuštanjem školovanja.
- **Obuka o ISUO-u:** Obezbediti redovnu i ažuriranu obuku o ISUO-u za nastavnike i upravu škole.
- **Analiza podataka:** Analizirati podatke kako bi se identifikovali obrasci i uobičajeni razlozi napuštanja školovanja i kako bi se osmislile strategije za intervenciju i prevenciju.
- **Kontinuirana obuka nastavnika:** Obezbediti kontinuiranu obuku za nastavnike kako bi unapredili svoje veštine u suočavanju sa potrebama učenika, prepoznavanju znakova nevolje i pružanju odgovarajuće podrške.
- **Istražiti područja visokog napuštanja školovanja:** Praćenje identifikovanih opština u kojima je napuštanje školovanja uobičajeno.
- **Funkcionalni TPRNN-ovi:** Osigurati da je TPRNN na nivou vlade funkcionalan; održavati redovne i efikasne sastanke i podnositi izveštaje.
- **Podrška nevladinim organizacijama:** Adekvatno podržati nevladine organizacije koje rade sa centrima za učenje, posrednicima ili na drugim aktivnostima za smanjenje napuštanja školovanja.
- **Ciljane intervencije:** Prilagoditi kampanje podizanja svesti pripadnicima zajednica kosovskih Roma, kosovskih Aškalija, kosovskih Egipćana i kosovskih Albanaca.
- **Povećati broj nastavnika iz zajednica:** Podsticati srednjoškolce iz tri ugrožene zajednice da postanu nastavnici.
- **Predškolsko vaspitanje:** Obezbediti mesta u predškolskim ustanovama svoj deci u skladu sa Zakonom o predškolskom vaspitanju i obrazovanju. Informisati roditelje o važnosti slanja dece u predškolske ustanove.
- **Zanimljiv nastavni plan i program:** Uključite interkulturalno obrazovanje u školske programe.
- **Besplatni udžbenici:** Nastaviti davati besplatne udžbenike učenicima u obaveznom obrazovanju.

Opštinskim direkcijama za obrazovanje:

- **Lokalni akcioni planovi:** Uključiti i sprovesti aktivnosti u Lokalne akcione planove za sprovođenje Strategije za unapređenje prava Roma i Aškalija na Kosovu.
- **Prikupiti i razvrstati podatke:** Obezbediti da prikupljeni podaci o napuštanju škole budu adekvatno razvrstani prema zajednici, polu i razredu.
- **ISUO obuka:** Obučiti nastavno osoblje i uprave škola o prikupljanju ISUO podataka.

- **Funkcionalni TPRNN:** Pružiti adekvatnu podršku školskim i opštinskim TPRNN-ovima i obezbediti da se redovno sastaju i izveštavaju.
- **Omogućiti efikasan nadzor:** Pažljivo pratiti škole sa visokim napuštanjem školovanja i podržite ih strategijama prevencije.
- **Podrška nevladinim organizacijama:** Adekvatna podrška nevladinim organizacijama koje rade sa centrima za učenje, posrednicima ili na drugim aktivnostima koje aktivno smanjuju napuštanje školovanja.
- **Ciljane intervencije:** Prilagoditi kampanje podizanja svesti pripadnicima zajednica kosovskih Roma, Aškalija i Egipćana.
- **Proceniti potrebe prevoza:** Obezbedite da sva deca imaju adekvatne aranžmane za prevoz do i od škole.
- **Dopunska nastava:** Obezbediti sredstva za dopunsku nastavu za decu koja kasne u prvi razred ili koja neredovno pohađaju školu.
- **Predškolsko obrazovanje:** Pružiti adekvatne usluge za predškolsko obrazovanje.

Školama

- **Redovno praćenje pohađanja:** Pažljivo pratiti prisustvo i intervenisati kada učenici pokažu znakove neredovnog pohađanja nastave. Rana intervencija može sprečiti dalje odvajanje. Ubaciti podatke u ISUO i sistem ranog upozorenja.
- **Programi rane intervencije:** Realizovati programe rane intervencije kako bi se identifikovali učenici koji bi mogli da budu u riziku od napuštanja školovanja. To može obuhvatati redovne procene akademskog učinka i ponašanja učenika.
- **Individualna podrška:** Obezbediti individualnu podršku učenicima koji se suočavaju sa izazovima. To može obuhvatati podučavanje, savetovanje ili mentorske programe prilagođene njihovim specifičnim potrebama.
- **Podsticajno okruženje:** Negovati podsticajno i inkluzivno školsko okruženje u kojem se učenici osećaju cenjeno i poštovano.
- **Učešće roditelja:** Podsticati učešće roditelja kroz redovnu komunikaciju, roditeljske sastanke i radionice.
- **Proslaviti dostignuća:** Prepoznati i slaviti dostignuća učenika, kako akademska tako i neakademska, kako bi se povećalo samopoštovanje i motivacija da ostanu u školi.

NVO-ima koji rade na obrazovanju i smanjenju napuštanja školovanja

- **Deljenje informacija:** Podeliti informacije o individualnom napuštanju školovanja ili deci u riziku od napuštanja sa školama i opštinskim direkcijama za obrazovanje.
- **Podizanje svesti:** Podizati svest o zakonskim i društvenim problemima i fizičkim komplikacijama koje proizlaze iz ranog braka.
- **Anti-diskriminacija:** Osmisliti aktivnosti koje sadrže delove za borbu protiv diskriminacije.
- **Podstaknuti učešće roditelja:** Raditi sa roditeljima na podizanju svesti o važnosti ranog obrazovanja i ostanka u školi.

- **Lokalni akcioni planovi:** Raditi sa opštinama na podršci aktivnostima uključenim u lokalnim akcionim planovima za rešavanje i prevenciju napuštanja.

DODATAK 1

Sastavljeni podaci MONTI-ja o napuštanju 2019-2023. za devojčice i dečake iz zajednica kosovskih Albanaca, kosovskih Aškalija, kosovskih Roma i kosovskih Egipćana po razredima i opštinama. Prvi su prikazani oni kod kojih je broj najviši.

Region Peći

Đakovica													
2019/2020													
	K-Albanci			K-Aškalije			K-Romi			K-Egipćani			
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	Ukupno
Razred 1	1	0	1	4	1	5	0	0	0	2	0	2	8
Razred 2	2	0	2	1	1	2	0	0	0	0	0	0	4
Razred 3	1	2	3	0	1	1	0	0	0	3	0	3	7
Razred 5	1	1	2	0	3	3	0	0	0	1	0	1	6
Razred 6	2	1	3	0	0	0	0	0	0	2	0	2	5
Razred 7	2	2	4	1	1	2	0	0	0	0	1	1	7
Razred 8	2	2	4	0	1	1	0	0	0	0	1	1	6
Razred 9	2	1	3	0	0	0	0	0	0	0	1	1	4
Ukupno	13	9	22	6	8	14	0	0	0	8	3	11	47
2020/2021													
Razred 1	0	0	0	1	1	2	0	0	0	0	0	0	2
Razred 2	0	0	0	2	1	3	0	0	0	0	1	1	4
Razred 3	0	0	0	3	0	3	0	0	0	0	0	0	3
Razred 4	0	0	0	3	2	5	0	0	0	1	0	1	6
Razred 5	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1
Razred 6	0	0	0	0	3	3	0	0	0	0	0	0	3
Razred 7	0	0	0	2	0	2	0	0	0	0	0	0	2
Razred 8	0	0	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0	2
Razred 9	1	0	0	0	3	3	0	0	0	0	0	0	4
Ukupno	1	0	1	11	12	23	1	0	1	1	1	2	27
2021/2022													
Razred 1	1	0	1	3	0	3	0	0	0	0	0	0	4
Razred 2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1
Razred 4	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1
Razred 6	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Razred 9	1	0	1	1	0	1	0	0	0	1	0	1	3
Ukupno	2	0	2	5	1	6	0	0	0	2	0	2	10
2022/2023													
Razred 1	0	1	1	1	1	2	0	0	0	0	0	0	3
Razred 2	1	0	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	2
Razred 3	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	2
Razred 4	0	0	0	1	1	2	0	1	1	0	0	0	3
Razred 8	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	1	1	2
Razred 9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	2
Ukupno	1	1	2	3	4	7	0	1	1	0	4	4	14
Sveukupno	17	10	27	25	25	50	1	1	2	11	8	19	98

Istok													
2019/2020													
	K-Albanci			K-Aškalije			K-Romi			K-Egipćani			
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	Sveukupno
Razred 3	1	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Razred 4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1
Ukupno	1	2	3	0	0	0	0	0	0	1	0	1	4
2020/2021													
Razred 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	1	5	5
Razred 3	0	0	0	2	0	2	0	0	0	0	0	0	2
Razred 7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1
Razred 9	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Ukupno	0	0	0	3	0	3	0	0	0	5	1	6	9
2021/2022													
Razred 6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	2
Razred 7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2	2
Razred 8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1
Ukupno	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	3	5	5
2022-2023													
Razred 1	0	0	0	3	2	5	0	0	0	0	1	1	6
Razred 2	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1
Razred 3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1
Razred 5	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Razred 6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	3	10	10
Razred 7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	2
Razred 8	0	2	2	0	0	0	0	0	0	1	1	2	4
Razred 9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ukupno	0	2	2	4	3	7	0	0	0	9	7	16	25
Sveukupno	1	4	5	7	3	10	0	0	0	17	11	28	43

Klina													
2019/2020													
	K-Albanci			K-Aškalije			K-Romi			K-Egipćani			
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	Sveukupno
Razred 6	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2
Ukupno	1	0	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	2
2020/2021													
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2021/2022													
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2022/2023													
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ukupno	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2
Sveukupno	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2

Dečane													
2019/2020													
	K-Albanci			K-Aškalije			K-Romi			K-Egipćani			
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	Sveukupno
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2020/2021													
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2021/2022													
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2022/2023													
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sveukupno	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Region Prištine

Kosovo Polje													
2019/2020													
	K-Albanci			K-Aškalije			K-Romi			K-Egipćani			
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	Sveukupno
Razred 1	1	1	2	3	3	6	0	0	0	0	0	0	8
Razred 4	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Razred 5	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1
Razred 8	0	0	0	2	0	2	0	0	0	0	0	0	2
Ukupno	1	1	2	6	4	10	0	0	0	0	0	0	12
2020/2021													
Razred 1	0	0	0	2	2	4	0	0	0	0	0	0	4
Razred 3	0	0	0	3	2	5	0	0	0	0	0	0	5
Razred 4	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1
Razred 5	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Razred 7	0	0	0	2	4	6	0	0	0	0	0	0	6
Razred 8	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Razred 9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ukupno	1	2	3	7	9	16	0	0	0	0	0	0	19
2021/2022													
Razred 1	0	0	0	1	2	3	0	0	0	0	0	0	3
Razred 3	0	0	0	0	2	2	0	0	0	0	0	0	2
Razred 4	0	0	0	1	3	4	0	0	0	0	0	0	4
Razred 5	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1
Razred 6	0	0	0	5	1	6	0	0	0	0	0	0	6
Razred 7	0	0	0	2	1	3	0	0	0	0	0	0	3
Razred 8	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1
Razred 9	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1
Ukupno	0	0	0	9	12	21	0	0	0	0	0	0	21
2022/2023													
Razred 2	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Razred 3	1	0	1	1	1	2	0	0	0	0	0	0	3
Razred 4	0	0	0	1	0	1	0	1	1	0	0	0	2
Razred 5	1	1	2	0	1	1	0	0	0	0	0	0	3
Razred 6	1	0	1	8	4	12	0	0	0	0	0	0	13
Razred 7	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Razred 8	0	1	1	0	4	4	0	0	0	1	0	1	6
Razred 9	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Ukupno	4	3	7	11	10	21	0	1	1	1	0	1	30
Sveukupno	6	6	12	33	35	68	0	1	1	1	0	1	82

Lipljan													
2019/2020													
	K-Albanci			K-Aškalije			K-Romi			K-Egipćani			
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	Sveukupno
Razred 1	1	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Razred 2	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Razred 3	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Razred 6	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Razred 7	0	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	2
Razred 8	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Razred 9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ukupno	6	5	11	0	1	1	0	0	0	0	0	0	12
2020/2021													
Razred 1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Razred 2	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Razred 4	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1
Razred 6	0	0	0	1	1	2	0	0	0	0	0	0	2
Razred 8	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Ukupno	2	1	3	2	2	4	0	0	0	0	0	0	7
2021/2022													
Razred 1	1	0	1	1	1	2	0	0	0	0	0	0	3
Razred 2	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Razred 3	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Razred 6	1	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Razred 7	0	0	0	3	0	3	0	0	0	0	0	0	3
Razred 8	0	0	0	0	2	2	0	0	0	0	0	0	2
Ukupno	2	4	6	4	3	7	0	0	0	0	0	0	13
2022/2023													
Razred 1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Razred 3	1	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Razred 8	0	0	0	0	2	2	0	0	0	0	0	0	2
Ukupno	2	1	3	0	2	2	0	0	0	0	0	0	5
Sveukupno	12	11	23	6	8	14	0	0	0	0	0	0	37

Obilić													
2019/2020													
	K-Albanci			K-Aškalije			K-Romi			K-Egipćani			
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	Sveukupno
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2020/2021													
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2021/2022													
Razred 9	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Ukupno	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1
2022/2023													
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sveukupno	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1

Štimlje													
2019/2020													
	K-Albanci			K-Aškalije			K-Romi			K-Egipćani			
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	Sveukupno
Razred 7	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Ukupno	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
2020/2021													
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2021/2022													
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2022/2023													
Razred 5	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Razred 8	4	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Sveukupno	5	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5

Priština													
2019/2020													
	K-Albanci			K-Aškalije			K-Romi			K-Egipćani			
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	Sveukupno
Razred 1	3	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Razred 3	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Razred 5	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Razred 6	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Razred 7	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Razred 9	1	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Ukupno	6	3	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9
2020/2021													
Razred 1	1	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Razred 7	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Razred 8	4	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Razred 9	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Ukupno	6	3	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9
2021/2022													
Razred 1	3	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Razred 8	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Razred 9	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Ukupno	4	2	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6
2022/2023													
Razred 4	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Razred 8	1	0	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	2
Razred 9	1	0	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0	1
Ukupno	2	0	2	2	0	2	0	0	0	0	0	0	4
Sveukupno	18	8	26	2	0	2	0	0	0	0	0	0	28

Region Mitrovica

Mitrovica/ Južna Mitrovica													
2019/2020													
	K-Albanci			K-Aškalije			K-Romi			K-Egipćani			
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	Sveukupno
Razred 9	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Ukupno	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
2020/2021													
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2021/2022													
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2022/2023													
Razred 7	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ukupno	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Sveukupno	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2

Mitrovica/Severna Mitrovica													
2019/2020													
	K-Albanci			K-Aškalije			K-Romi			K-Egipćani			
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	Sveukupno
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2020/2021													
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2021/2022													
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2022/2023													
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sveukupno	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Vučitrn													
2019/2020													
	K-Albanci			K-Aškalije			K-Romi			K-Egipćani			
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	Sveukupno
Razred 7	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Ukupno	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
2020/2021													
Razred 7	3	2	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5
Ukupno	3	2	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5
2021/2022													
Razred 7	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Ukupno	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
2022/2023													
Razred 8	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Ukupno	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Sveukupno	5	3	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8

Podujevo													
2019/2020													
	K-Albanci			K-Aškalijske			K-Romi			K-Egipćani			
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	Sveukupno
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2020/2021													
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2021/2022													
Razred 1	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Ukupno	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1
2022/2023													
Razred 6	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1
Razred 7	0	0	0	3	0	3	0	0	0	0	0	0	3
Razred 9	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1
Ukupno	0	0	0	3	2	5	0	0	0	0	0	0	5
Sveukupno	0	0	0	4	2	6	0	0	0	0	0	0	6

Region Prizren

Prizren													
2019/2020													
	K-Albanci			K-Aškalijske			K-Romi			K-Egipćani			
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	Sveukupno
Razred 1	4	1	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5
Razred 7	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Razred 8	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Razred 9	2	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Ukupno	7	3	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10
2020/2021													
Razred 4	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Razred 6	0	0	0	0	0	0	2	0	2	0	0	0	2
Razred 9	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Ukupno	1	1	2	0	0	0	2	0	2	0	0	0	4
2021/2022													
Razred 8	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Ukupno	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
2022/2023													
Razred 1	2	2	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Razred 3	0	1	1	0	0	0	0	2	2	0	0	0	3
Razred 4	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Razred 5	2	2	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Razred 6	5	2	7	4	0	4	0	0	0	0	0	0	11
Razred 7	8	1	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9
Razred 8	3	1	4	0	2	2	0	0	0	0	0	0	6
Razred 9	2	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Ukupno	23	10	33	4	2	6	0	2	2	0	0	0	41
Sveukupno	32	14	46	4	2	6	2	2	4	0	0	0	56

Suva Reka													
2019/2020													
	K-Albanci			K-Aškalije			K-Romi			K-Egipćani			
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	Sveukupno
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2020/2021													
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2021/2022													
Razred 1	0	0	0	2	0	2	0	0	0	0	0	0	2
Ukupno	0	0	0	2	0	2	0	0	0	0	0	0	2
2022/2023													
Razred 3	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Razred 4	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Razred 5	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Razred 7	1	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Razred 8	2	1	3	1	0	1	0	0	0	0	0	0	4
Razred 9	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Ukupno	5	4	9	1	0	1	0	0	0	0	0	0	10
Sveukupno	5	4	9	1	0	3	0	0	0	0	0	0	12

Orahovac													
2019/2020													
	K-Albanci			K-Aškalije			K-Romi			K-Egipćani			
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	Sveukupno
Razred 6	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Ukupno	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
2020/2021													
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2021/2022													
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2022/2023													
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sveukupno	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1

Mališevo													
2019/2020													
	K-Albanci			K-Aškalije			K-Romi			K-Egipćani			
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	Sveukupno
Razred 2	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Razred 3	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Razred 4	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Razred 6	3	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Razred 7	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Razred 9	1	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Ukupno	6	5	11	0	0	0	0	0	0	0	0	0	11
2020/2021													
Razred 1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Razred 6	3	1	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Razred 7	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Razred 8	3	1	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Ukupno	8	2	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10
2021/2022													
Razred 6	1	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2

Ukupno	1	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
2022/2023													
Razred 1	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Razred 8	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Ukupno	4	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Sveukupno	19	8	27	0	0	0	0	0	0	0	0	0	27

Dragaš													
2019/2020													
	K-Albanci			K-Aškalije			K-Romi			K-Egipćani			Sveukupno
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2020/2021													
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2021/2022													
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2022/2023													
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sveukupno	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Region Gnjilana

Uroševac													
2019/2020													
	K-Albanci			K-Aškalije			K-Romi			K-Egipćani			Sveukupno
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	
Razred 1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Ukupno	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
2020/2021													
Razred 1	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Razred 4	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Razred 6	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Razred 7	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Razred 8	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Razred 9	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1
Ukupno	2	0	2	4	1	5	0	0	0	0	0	0	7
2021/2022													
Razred 1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1
Razred 9	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Ukupno	0	0	0	1	1	2	0	0	0	0	0	0	2
2022/2023													
Razred 6	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Razred 9	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Ukupno	1	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Sveukupno	4	2	6	5	2	7	0	0	0	0	0	0	13

Kacanik													
2019/2020													
	K-Albanci			K-Aškalije			K-Romi			K-Egipćani			
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	Sveukupno
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2020/2021													
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2021/2022													
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2022/2023													
Razred 1-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sveukupno	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Organizacija za evropsku
bezbednost i saradnju
Misija na Kosovu